

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

OTÁZKA ZAŘAZENÍ ORIENTAČNÍCH HER DO TĚLESNÉ
VÝCHOVY NA 2. STUPNI ZŠ MOKROPSY

Diplomová práce
(bakalářská)

Autor: Klára Hausmannová
Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Rozsypal
Olomouc 2010

Jméno a příjmení autora: Klára Hausmannová

Název diplomové práce: Otázka zařazení orientačních her do tělesné výchovy na 2. stupni ZŠ Mokropsy

Pracoviště: Katedra Rekreatologie FTK UP Olomouc

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Rudolf Rozsypal

Rok obhajoby diplomové práce: 2010

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá orientačním během a možnostmi jeho zařazení do výuky tělesné výchovy na 2. stupni ZŠ Mokropsy. V první části seznamuje čtenáře s orientačním během a jeho specifiky, jakož i se zvláštnostmi dětí staršího školního věku. Ve druhé části zkoumá, zdali jsou děti schopné orientační běh absolvovat a zdali by takto chtěly ozvláštnit hodiny tělesné výchovy.

Klíčová slova: orientační běh, starší školní věk, školní tělesná výchova

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovnických služeb.

Author's first name and surname: Klára Hausmannová

Title of the bachelor thesis: The question of orienteering in 2nd stage elementary school physical education in the Mokropsy School

Department: Department of Rekology

Thesis konsultant: Mgr. Rudolf Rozsypal

The year of presentation: 2010

Abstract:

This thesis is dealing with orienteering and its possibility to be placed into the classwork of physical education on the secondary school Mokropsy. This thesis in its first part acquaints with orienteering and its specifics and also with specialities of children secondary school age. The second part explores, if children are able to absolve orienteering and if they want to practice it during their physical education.

Keywords: orienteering, secondary school age, school physical education

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Rudolfa Rozsypala, uvedla všechny použité literární zdroje a rovněž zdroje odborné a řídila se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne 30. 6.2010

.....

Poděkování:

Upřímně děkuji Mgr. Rudolfu Rozsypalovi za cenné rady, odborné vedení a pomoc při vypracování mé bakalářské práce. Také děkuji řediteli ZŠ Černošice - Mokropsy PhDr. Zdeňku Mouchovi, Csc. za umožnění výzkumu.

1 ÚVOD.....	7
2 PŘEHLED POZNATKŮ	8
2.1 Charakteristika orientačního běhu	8
2.2 Historie orientačního běhu.....	9
2.2.1 Historie OB ve světě.....	9
2.2.2 Historie OB v Čechách	10
2.3 Základní pojmy.....	11
2.4 Druhy OB	17
2.5 Přínos orientačního běhu	20
2.6 Rozdělení a charakteristika dětského věku.....	22
2.7 Učební osnovy	24
2.7.1 Rámcový vzdělávací program	24
2.7.2 Klíčové kompetence	27
2.7.3 Tělesná výchova	27
3 CÍLE A ÚKOLY PRÁCE	30
3.1 Dílčí cíle a úkoly diplomové práce.....	30
4 METODIKA	31
5 VÝSLEDKY.....	33
5.1 Průběh výzkumu	33
5.2 Analýza výzkumu	33
6 DISKUZE	43
7 ZÁVĚRY	47
8 SOUHRN.....	49
9 SUMMARY.....	50
10 REFERENČNÍ SEZNAM.....	51
11 PŘÍLOHY	54
Příloha 1 Rozhovor s Radkou Brožkovou	54
Příloha 2 Rozhovor s Janem (Betem) Procházkou	58
Příloha 3 Dotazník pro děti č. 1.	61
Příloha 4 Dotazník pro děti č. 2.....	62
Příloha 5 Dotazník pro vyučující.....	63
Příloha 6 Fotografie ZŠ Černošice-Mokropsy.....	64

1 ÚVOD

Sarlota Monspart (mistryně světa 1972): „*Jsi-li výjimečně pohybově nadaný, staň se olympionikem. Jsi-li mentální génius, staň se profesionálním šachistou. Jsi-li průměrný člověk, jakým se sama cítím, můžeš být úspěšným orientačním běžcem.*“

Orientační běh je neolympijský sport, který spojuje mentální aktivitu s pohybem. Mezi širokou veřejností není tak známý jako jiné sporty, nicméně o to je zajímavější. Principem orientačního běhu je hledání kontrol, které jsou zakresleny v mapě (mapa na orientační běh je speciální). Trať je určena startem, kontrolami a cílem, přičemž se kontroly musí absolvovat v daném pořadí (pokud jde o klasický typ orientačního běhu) a vítězí ten, kdo dosáhne nejlepšího času. Postup mezi jednotlivými kontrolami je zcela na závodníkovi. Každý závod je jedinečné dobrodružství, které závodníci prožívají při hledání kontrolních bodů.

Existuje mnoho druhů orientačních běhů (s některými se v rámci této diplomové práce seznámíme) pro uspokojení různě náročných a nadaných závodníků a postupně vznikají druhy další. To prospívá popularitě orientačního běhu a přitahuje nové závodníky.

Jelikož si člověk užije dobrodružství při orientačním běhu i bez skvělé fyzické kondice, je to sport pro všechny věkové kategorie.

Tato diplomová práce je zaměřena na výuku orientačního běhu na 2. stupni ZŠ Mokropsy. Snaží se odpovědět na otázky týkající se žáků, učitelů a orientačního běhu. Dále se zabývá otázkou, zda by se dal orientační běh (a orientační hry z něj vycházející) skloubit se školní tělesnou výchovou a potažmo tak rozšířit tento sport mezi veřejnost. O zodpovězení otázek se bude snažit výzkum na ZŠ Mokropsy, který představí dětem orientační běh a následně zjistí jejich reakce.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Charakteristika orientačního běhu

Pravidla orientačního běhu (dále jen OB) vydaná Českým svazem orientačního běhu roku 2006 definují OB takto: *„Orientační běh je sport, jehož podstatou je spojení vlastního pohybu s orientací v neznámém terénu. Závodníci při něm za pomoci mapy a buzoly absolvují závodní trať určenou startem, kontrolami a cílem. Závodník se během svého výkonu pohybuje vlastními silami libovolně terénem, omezen může být příkázanými povinnými úseky a zakázanými prostory. Cílem sportovního výkonu závodníka je absolvovat určenou závodní trať v co nejkratším čase.“*

Zjednodušeně lze říci, že závodníci pomocí mapy a buzoly hledají v neznámém terénu kontroly (na mapě označeny kroužkem, v terénu jsou to obvykle oranžovobílé lampiony). Průběh kontrolou je zaznamenán elektronickým čipem nebo kleštičkami do zaznamenávacího papírku. Vítězem se stává ten, kdo označí všechny kontroly a v cíli dosáhne nejrychlejšího času.

Při OB se rozvíjejí nejen fyzické schopnosti jako rychlost nebo vytrvalost, ale i technické (práce s mapou a buzolou) a taktické schopnosti (běžec si sám volí trasu mezi kontrolami). Nezáleží tedy jenom na běžecké rychlosti, ale i na přesné orientaci. Ten, kdo ovládá práci s mapou a buzolou, nemusí při závodě vydat tolik fyzických sil jako ten, kdo sice běhá jako srnka, ale bloudí lesem, lidově řečeno, nazdařbůh. (Koč, 1980)

Asi největší krása orientačního běhu tkví v jeho provázanosti s přírodou. Sportoviště může být každý les i městský park. Při samotném závodě se člověk pohybuje ve zdravém prostředí na čistém vzduchu. Také běh po měkké lesní půdě neničí klouby tak jako běh po asfaltu. V lese bez diváků člověka nic nenutí jít až na hranici svých sil. Sám si volí tempo a není důležité, zda závod pojme jako procházku či boj s časem. A ani v případě, že přijde z lesa s košíkem plným hub, se nikdo nebude zlobit. (www.orientacnibeh.cz)

2.2 Historie orientačního běhu

2.2.1 Historie OB ve světě

Za kolébku orientačního sportu je považována Skandinávie, která pro něj má ideální podmínky (rozsáhlé lesy, malá síť komunikací, členitý terén, ...). Pro obyvatele byla schopnost orientace nutností pro uspokojení každodenních potřeb (dřevorubci, pastevcí,...). Byly zdokonalovány mapy a buzoly a postupně se z nutnosti stala zábava, která přešla v soutěž a později ve sport. Vyvíjí se sportovní orientace, která dala vznik OB.

První orientační závod se konal v roce 1897 v norském Bergenu. Byl velice úspěšný a OB si postupně získával oblibu a začal se šířit po celé Skandinávii. Postupně dosahuje takové masovosti, že se stává sportem národním (roku 1930 je OB ve Švédsku prohlášen národním sportem). (Dvořák, Sýkora, 1980)

Díky lyžařské tradici ve Skandinávii se současně také rozvíjel zimní orientační běh. Hned zpočátku se organizují i lyžařské štafety v OB (r. 1900 ve Švédsku – 175 km, r. 1904 ve Finsku – trasa dlouhá 504 km atp.). Dochované formulace z pěšího denního závodu, který se konal r. 1903 u Stockholmu a měřil kolem 20 km., dokumentují i dnes moderní pojetí tohoto závodu: intervalový start, vítězí ten, který proběhne všemi kontrolami v co nejkratším čase, v cíli je kontrola startovního průkazu (jeho ztráta znamená diskvalifikaci). (Koč, 1975)

Za začátek masového rozvoje orientačního sportu se považuje rok 1919, kdy se na startu OB, pořádaného švédským atletickým svazem, objevilo 220 účastníků. (Koč, 1975)

Roku 1946 vznikla Orientační Rada Severu (Nordisk Orienteringsrat), která sdružovala Norsko, Švédsko, Dánsko a Finsko. (www.orienteeing-history.info/afirst.php)

V letech po druhé světové válce se šíří myšlenka sportovního klání s mapou a busolou všemi směry a překonává i oceán. V roce 1958 byl v Maďarsku odstartován první velký OB – Balatonský pohár. V témže roce byla dohodnuta i první společná pravidla OB na poradě v Budapešti. (Koč, 1975)

Ve světě zastřešuje všechny soutěže v orientačním běhu International Orienteering Federation (IOF), založená v roce 1961 (mezi zakládající státy patřilo i Československo). (Hnízdil, Kirchner, 2005)

O rok později bylo pořádáno mistrovství Evropy, od roku 1966 i mistrovství světa. (www.orienteeing-history.info/afirst.php)

Nejprve bylo pořádáno každé 2 roky, od roku 2003 je to každý rok. (www.orienteing.asn.au)

Co se týče lyžařského orientačního běhu (LOB), tak první mistrovství světa se konalo v roce 1975. Roku 1978 pak byly poprvé na závodech mistrovství světa použity piktogramy (symboly pro popisy kontrol), roku 1994 elektronický způsob ražení (Rengly) při závodech MS v Norsku. Co se týče orientačních závodů na horských kolech, tak ty trochu zaostaly. První MS MTBO se konalo až v roce 2002 ve Francii. (www.orienteing-history.info/afirst.php)

Můžeme konstatovat, že největší zásluhu na rozvoji OB má Švédsko, později Norsko a Finsko. Byly to tedy tyto tři země, které objevily OB pro svět. Skandinávie stojí od počátku v čele vývoje OB a svůj velký vliv si zachovala dodnes. (Dvořák, Sýkora, 1980)

2.2.2 Historie OB v Čechách

Prapočátky orientačních závodů najdeme v naší zemi již ve 30. letech 20. století. Tehdy byly pořádány velké noční branné hry, které měly vedle úkolů čistě orientačních (pochod s mapou a kompasem) ještě řadu dalších prvků (například nutnost vyhnout se hlídkám, které lovily závodníky na trati, což byl výrazný branný prvek). Tehdejší závody byly vlastně přípravou na bojové akce. Z výše uvedeného je patrné odlišné pojetí českého OB, které vzniklo nezávisle na orientačních závodech ve Skandinávii, a výrazný politický charakter našich závodů. (Koč, 1975)

První závod na našem území se konal v roce 1950. Organizoval ho klub turistů ze Zlína v Chříbech. Účastníky byly tříčlenné pěší hlídky, které ještě nebyly nijak členěné do výkonnostních a věkových kategorií. (www.casopis.ochranaprirody.cz)

Koč (1975, 19) cituje ze vzpomínek účastníka prvního závodu v Chříbech, dr. Františka Vojty: „*Tehdejší závody byly vlastně jakási „orientační turistika“. Od kontroly ke kontrole se šlo krokem, pouze jeden úsek byl limitován. (...) Večer před závodem byla kolektivně provedena písemná zkouška s topografickým úkolem: co nejpřesněji a nejúplněji popsat členitost terénu a situaci na stanovené spojnici dvou bodů na mapě, vzdálených 1 km. (...) Mužská trať měřila 13,4 km a ženy dostaly přiděl 8,6 km. Zvláštností tehdejších závodů byla i povinná zátěž v batohu – muži nesli 5 kg, ženy 2 kg. V pětiminutových intervalech odstartovalo 42 hlídek z celého Gottwaldovského kraje.*“ Povinná zátěž (převažovala se před startem i v cíli) měla za úkol brzdit pohyb závodníků terénem. Závodilo se ve tříčlenných hlídkách a o výsledku nerozhodoval čas, nýbrž body získané

hlídkou za odpovědi při zkouškách na jednotlivých kontrolních bodech. (Koč, 1975)

Od roku 1950 do roku 1960 se postupně zjednodušují pravidla závodů a od turistického pojetí se odklání ke sportovnímu. Změny vyvrcholily v roce 1963, kdy na závodech začali startovat jednotlivci. (Koč, 1975)

Orientační běh se samostatným sportem stal až v roce 1968, kdy vznikl samostatný svaz (www.orienteering-history.info/afirst.php)

Česko se zapsalo na seznam zemí pořádajících MS v roce 1991. V Mariánských Lázních se koná MS v orientačním běhu. Zde vůbec poprvé na MS se závodí v disciplíně sprint. Následují MS veteránů v Novém Boru (roku 1998), MS juniorů v Novém Městě na Moravě (r. 2000) a MS juniorů a veteránů v LOB v Jablonci nad Nisou (r. 2002). (www.orienteering-history.info/afirst.php)

V letech 2007 a 2008 se na území České republiky konaly ještě dvě mistrovství světa, a to v MTBO na Vysočině (r. 2007) a v pěším OB na území Olomouckého kraje (r. 2008). Nezbyvá než doufat, že tyto akce nebyly zdaleka poslední, jež se na našem území budou konat.

2.3 Základní pojmy

Azimut

Azimut (Obrázek 1) je úhel, který svírá směr pochodu s osou sever – jih. Azimut se určuje pomocí buzoly, jejíž význam roste s obtížností terénu. V některých závodech je buzola téměř zbytečná (městský OB), jinde zase nezbytná. Zásadní význam má buzola pro zorientování mapy k severu. Na takto zorientované mapě pak odpovídají všechny směry a úhly na mapě i skutečnosti.

Význam azimutu roste v rovinatějším přehledném terénu bez liniových záchytných bodů, které můžeme využít jako vodítka při postupu. Ve velmi členitých terénech (skalní oblasti) ztrácí azimut na významu, neboť udržet přímý postup je díky charakteru terénu nemožné. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

Obrázek 1: Azimut
(www.orientacnibeh.cz)

Kontrola

V terénu je kontrola označena oranžovobílým látkovým lampionem (Obrázek 2). Lampion je většinou umístěn na kovovém nebo dřevěném stojanu, kde je také štítek s kódovým číslem kontroly a elektronické zařízení pro záznam času průběhu závodníka, nebo speciální kleštičky, které slouží k označení průchodu kontrolou do startovního průkazu. (www.orientacnibeh.cz)

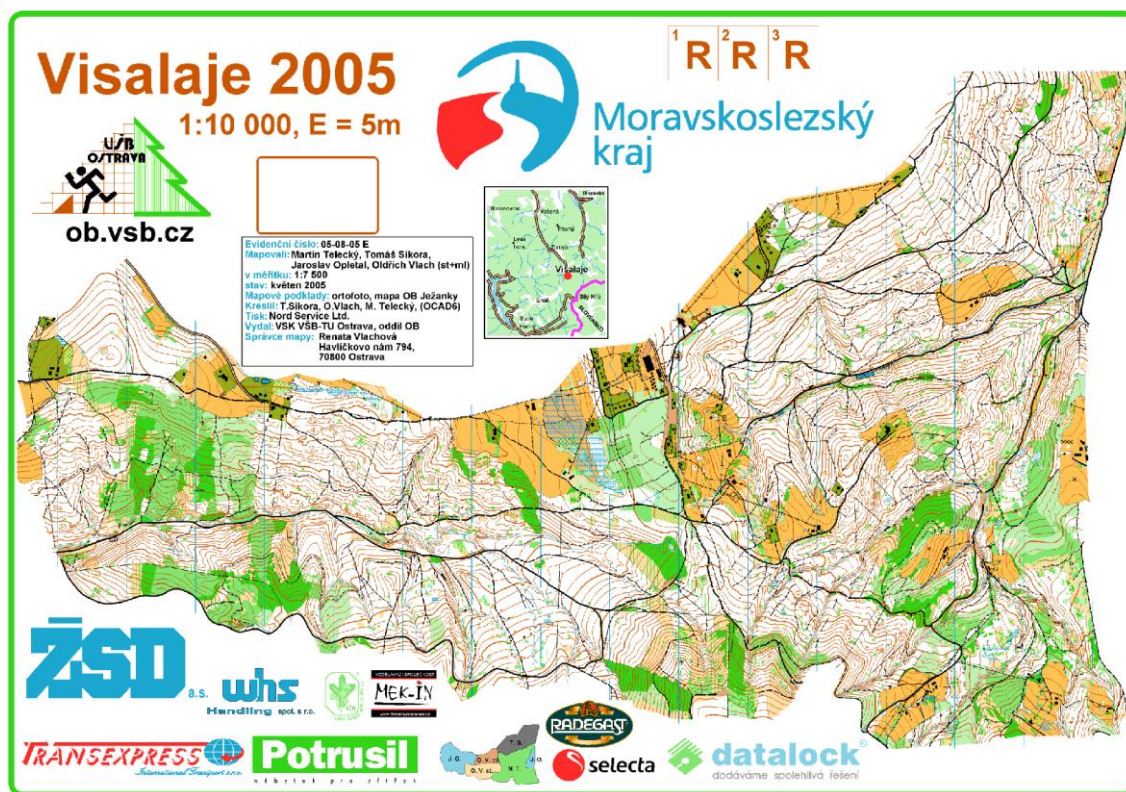

Obrázek 2: Kontrola
(www.orientacnibeh.cz)

Mapa

Mapa (Obrázek 3) odlišuje OB od atletiky. Je alfou a omegou výkonu a je nutné, aby se na ni závodníci mohli spolehnout. Proto jsou mapy vytvářeny speciálně školenými kartografy. Ve srovnání se standardně užívanými mapami jsou mapy pro OB velice podrobné, aby zachytily všechny detaily nutné pro správnou orientaci závodníků. Měřítko těchto map jsou standardně 1:15000, pro náročnější terény se používají i podrobnější měřítka (1:10000 – např. ve skalních oblastech, 1:5000 při městských závodech). Používají se barevné mapy, každá součást přírodního prostředí je reprezentována určitou barvou.

Sever na mapě je vždy nahoře. Ve směru odshora dolů procházejí mapou magnetické směrničky (modré čáry), důležité pro práci s buzolou. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

Obrázek 3: Mapa na OB
(ob.vsb.cz/)

Mapový klíč

Mapový klíč (Obrázek 4) představuje soubor závazných pravidel pro použití mapových značek. Na orientačních mapách je odlišný od turistického a má jednotný

charakter (na všech mapách na světě je stejný). O čistotu a dodržování mapového klíče na mapách pro OB se stará komise kartografů, sdružená pod mezinárodní federací orientačního běhu IOF. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

MAPOVÉ ZNAČKY NA MAPÁCH PRO ORIENTAČNÍ BĚH	
	les (bílá), louka
	obdělávaná půda, sad
	paseka, paseka se stromy
	hustník průběžný, průchodný
	podrost průběžný, průchodný
	neprůchodný porost
	výrazná hranice porostů
	nevýrazná hranice porostů
	silnice, tunel
	silnička, vozová cesta
	cesta, pěšina
	nevýrazná pěšina, průsek
	železnice, elektrické vedení
	plot, vysoký plot, průchod
	budova, zřícenina
	sídlíště, parkoviště
	vysoká věž, posed, kmelec
	vrstevnice, spádnice
	hlavní, pomocná vrstevnice
	kupa, kupka
	prohlubeň, malá prohlubeň
	jáma, rozbitý povrch
	sráz, hráz
	rýha, mělká rýha
	skalní sráz schůdný, neschůdný
	kámen, balvan, jeskyně
	jezero (rybník), řeka, brod
	potok, meliorační příkop, lávka
	jáma s vodou, pramen, studna
	bažina nezřetelná, úzká, malá
Zvláštní mapové značky:	
	jiný umělý objekt
	vývrat
	výrazný strom

Obrázek 4: Mapový klíč
(www.orientacnibeh.cz)

Startovní průkaz

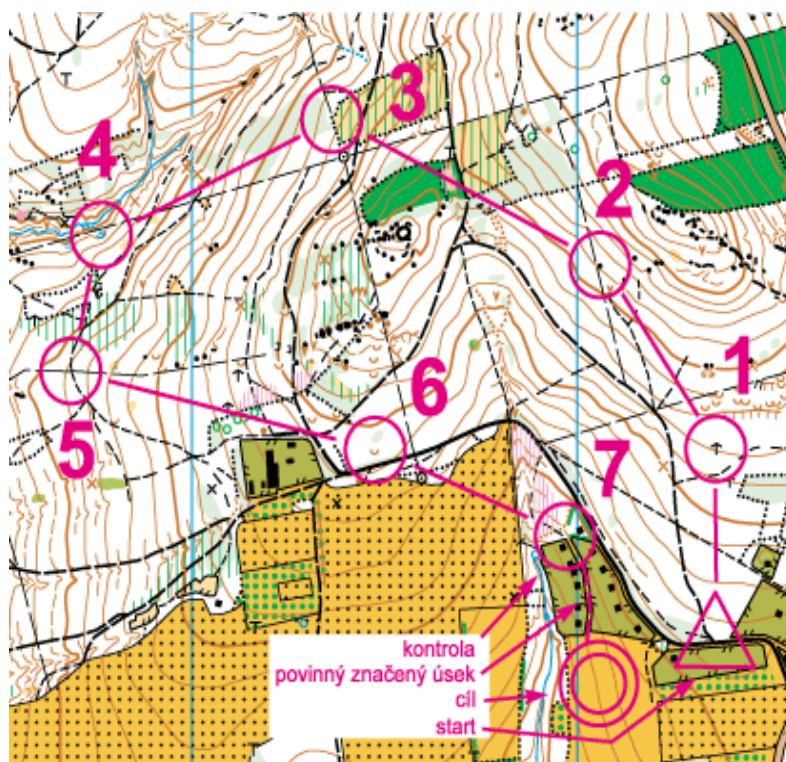
Jako startovní průkaz se dnes na většině závodů používá elektromagnetický čip, který slouží k ověření průchodu kontrolami a k záznamu dosažených časů jak na kontrolách, tak i celkového času v cíli. Při menších závodech se setkáváme s papírovými startovními průkazy, do kterých se průchod kontrolami označuje kleštěmi (mechanicky). (www.orientacnibeh.cz)

Terén

Závodit se dá téměř všude, nicméně hlavní doménou orientačních běžců je les. Závodí se ovšem i ve městech, v parcích, na sněhu, pod vodou i na poušti. Orientačně závodit a hrát si se dá v rámci přípravy i v tělocvičně, ve třídě nebo dokonce i v obývacím pokoji. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

Trat'

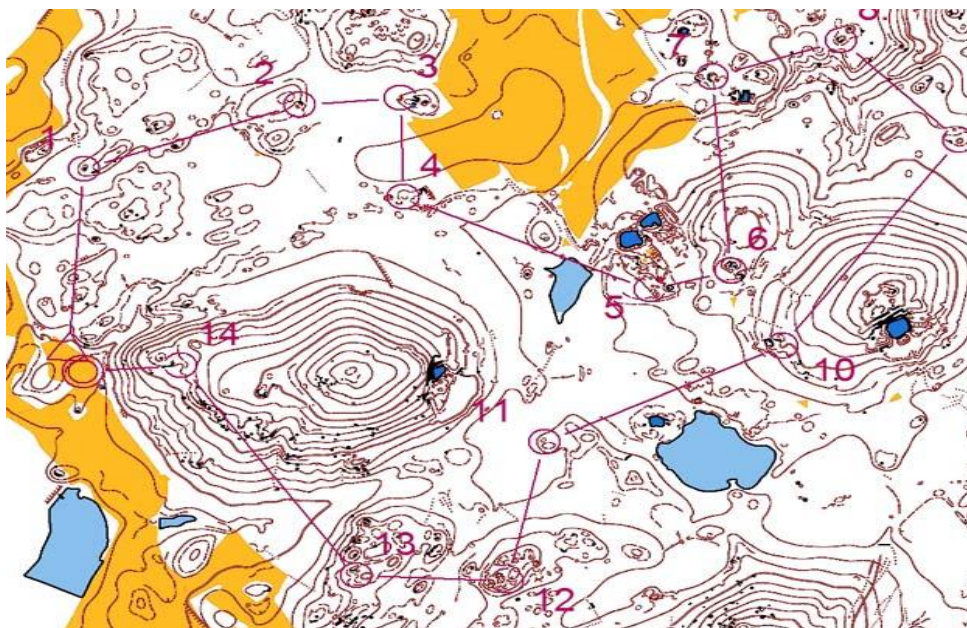
Pro zakreslení trati (Obrázek 5) se používá červenofialová barva. Základními body tratě jsou start (trojúhelník), kontrolní stanoviště (kolečko) a cíl (dvojitě kolečko). Jednotlivé kontroly jsou spojeny čarou a očíslovány, čímž je určeno jejich pořadí. V terénu je kontrola označena železným stojanem ve tvaru T a opatřena bílooranžovým lampionem. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

Obrázek 5: Trat'
(www.orientacnibeh.cz)

Vrstevnice

Vrstevnice (Obrázek 6) je pomyslná čára spojující na mapě všechny body se stejnou nadmořskou výškou. Pokud mluvíme o vrstevnicích, je třeba také zmínit slovíčko ekvidistance. Ekvidistance je výškový rozdíl mezi dvěma sousedícími vrstevnicemi. Na orientačních mapách je standardně 5 m, v plošších terénech i 2 m. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

Obrázek 6: Vrstevnice
(zaciso.nord-service.cz/)

Výstroj a výzbroj

K účasti na závodech v pěším OB není potřeba žádné nákladné vybavení. To hlavní – buzolu – lze pro začátek zapůjčit, v případě její koupě vydrží i 10 let. Z obuvi je nejvhodnější ta, která neklouže v lesním terénu. Na oblečení lze použít lehký sportovní úbor, ve kterém se člověk příliš nepotí a kterému nevadí případný déšť a bláto. Speciální oblečení pro OB, buzolu či boty se „špunty“ lze zakoupit na větších závodech. (www.orientacnibeh.cz)

2.4 Druhy OB

Existuje mnoho způsobů, jak rozčlenit OB. Pro účely této diplomové práce použijeme členění dle Haberkorna (2004):

1. Podle prostředku přemístění (pěšky, na lyžích, na kole, na koni....)
2. Dle denní doby (denní, noční, kombinovaný)
3. Dle povahy závodu
 - Jednotlivci: závody mohou být na klasické (long) nebo krátké (middle) trati nebo na krátké vzdálenosti (sprinty).
 - Štafety: každý tým je složený ze dvou nebo více běžců. Každý běžec uskutečňuje svůj závod (svou etapu) jako jednotlivec.
 - Týmy: každý tým je složený ze dvou nebo více běžců, kteří mohou běžet spolu nebo si rozdělit hledaná stanoviště. Týmové závody jsou nejčastěji ve formě dlouhých závodů.
4. Dle způsobu hodnocení
 - Jednotlivý závod
 - Etapový závod: konečné umístění je kombinací výsledku dvou nebo více závodů

Výše uvedené rozdělení se může zdát neúplné a nedokonalé, nicméně k pochopení OB a jeho šíře je postačující.

Víceméně všechny druhy OB se dále dají členit dle výše uvedeného členění. Pojdme se nyní seznámit s některými z nich. Klasický pěší závod vypouštíme, jelikož se z něj vyvinuly ostatní druhy OB.

1. Parkový (městský) OB

Tento druh OB se běhá v sadech, městech a sídlištích (běžel se např. i v italských Benátkách). Tato forma OB je zajímavá pro média i diváky, je tedy i komerčně úspěšná. (Mikoška, 2006)

2. Rogaining

Rogaining je orientační scorelauf trvající 24 hodin. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

Je to extrémní vytrvalostní sport založený na navigaci v terénu a týmové spolupráci. Úkolem hlídky (2 až 5 členů) je v časovém limitu nalézt za pomoci mapy a kompasu co nejvíce kontrolních bodů. Časový limit je 6, 12 nebo 24 hodin. (Mikoška, 2006)

Trať by měla být postavena tak, aby ji nebylo možno za 24 hodin zvládnout – to

dodává důležitosti volbě postupů. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

3. Horský orientační běh (HROB)

HROB je kombinací klasického OB a rogainingu. Je zde předem stanovené pořadí kontrol. Závod probíhá obvykle ve dvou dnech a závodí se ve dvojicích. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

4. Mountain Bike Orienteering (MTBO)

Orientační závod na horském kole je sport, jehož podstatou je spojení jízdy na horském kole s orientací v neznámém terénu. Závodníci za pomoci mapy a buzoly absolvují trať v terénu určenou startem, kontrolami a cílem. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

5. Bike adventure

Závodí se na kole podle normální turistické mapy. Závodí se systémem scorelauf (využívá dvou základních dimenzí – času (pevný limit) a bodů (různé bodové ohodnocení kontrol)). Jde o nasbírání maximálního počtu bodů ve stanoveném časovém limitu. Bike adventure se jezdí jako etapový závod. (Mikoška, 2006)

6. Lyžařský orientační běh (LOB)

Podstatou LOB je spojení běžeckého lyžování s orientací v terénu. Závodníci absolvují trať na lyžích za pomoci mapy a buzoly. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

Kontroly jsou umístěny většinou na cestách, které jsou projeté. Měřítko map bývá 1:25 000 nebo 1:30 000. (Ďoubalík, Libra, 1996)

7. Rádiový orientační běh (ROB)

Základem ROB je pomocí přijímače a mapy pro OB najít kontroly a v co nejkratším čase doběhnout do cíle. V mapě je zakreslen pouze start a cíl. Na trati je 5 kontrol, pořadí postupu je libovolné. Vysílače vysílají v pětiminutových intervalech (každý vysílač vysílá svůj signál ve své minutě a další 4 minuty mlčí). (Valenta, 2001)

8. Orientační potápění (OP)

Orientační potápění se provozuje na volné, především sladké vodě. Závodníci vyplouvají na trať po jednom v předem daném pořadí. Po celou dobu závodu nesmí žádná část závodníka protnout hladinu vody. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

9. Automobilové orientační soutěže

Tato disciplína je kombinací orientačních a řidičských dovedností. Vedle orientačních kontrol se dbá také na dodržování pravidel silničního provozu. Závodníci musí splnit i jízdy zručnosti. (Hnízdil, Kirchner, 2005)

10. Trail orienteering

Trail orienteering je souhrnný název pro orientační závody zdravotně postižených. Každý postižený má právo mít s sebou asistenta, který mu může pomoci v obtížnějších pasážích. Jedinou podmínkou pro účast v závodě je umění číst v mapě. (Hnízdl, Kirchner, 2005)

2.5 Přínos orientačního běhu

Rozvoj racionálního myšlení. Racionální myšlení se rozvíjí při postupu od kontroly ke kontrole. Při výběru postupu a realizaci tohoto postupu s řešením změněné situace na základě znalostí, vědomostí a dovedností (senzomotorických a intelektuálních), je třeba jasně uvažovat. Takto se tedy rozvíjí racionální myšlení.

Zdravé působení přírody. Příroda působí na zlepšování fyziologických funkcí lidského organismu i na jeho duševní činnosti (vnímání krásy lesa, barev přírody). Díky OB člověk unikne z města a dostane se do styku s přírodou, lesem. Naučí se ji také vnímat a chápat v různých klimatických podmínkách.

Fyziologická vydatnost pohybu. Během OB je uplatňován široký rejstřík lokomočních způsobů (chůze, běhání, skákání, slézání atd.) a stupňů fyzického zatížení. Výběr a určení způsobu lokomoce a intenzity fyzické práce je individuální (chůze, klus, běh). OB je vytrvalostní sport a při ideálním provedení se běží po dlouhou dobu mírnou až střední intenzitou. Během OB vydatně pracuje dýchací, oběhový, svalový i kloubní aparát.

Uspokojování mentální stránky. OB je zdrojem zábavy, radosti, dobrodružství a romantiky. Skýtá emoční a libě motivovanou činnost a i při opakování je neustále originální. Pozitivně na mentální stránku působí vyřešení abstraktního úkolu konkrétní realizací v terénu za pomoci tvořivých myšlenkových postupů. Je potřeba vyřešit vlastním myšlením složité situace. Míra uspokojení a radosti stoupá s úspěšností absolvování úseku a součtem všech částí OB. Nalezení kontroly slouží jako aktivátor k dalšímu postupu.

Možnost individuálního přístupu. Míra intenzity a způsob provádění orientačního běhu jsou regulovány zcela individuálně, a to na základě vnitřních pocitů a vnějších vlivů a vjemů.

Získání nových vlastností. Během OB získáváme mimovolně vlastnosti, které jsou nutné pro podání co nejlepšího výkonu. Jsou to především pevná vůle, houževnatost, překonávání překážek a neúspěchu, reálný odhad vlastních sil a schopností, zodpovědnost, rozhodnost a rozhodování ve stresových situacích. Díky OB se kompenzuje duševní zátěž z běžného života a člověk se stává vyrovnanější a v lepší psychické pohodě. (Dvořák, Sýkora, 1980)

Orientační běh plní i několik společenských úkolů. Jsou to:

- a) Zdravotní úkol. Zde se OB stará o aktivní odpočinek, fyzickou a duševní hygienu, kompenzuje negativní vlivy města a navíc je to fyziologicky vydatná činnost.
- b) Výchovný úkol. V této oblasti se díky OB rozvíjí morálně – volní vlastnosti, člověk se naučí řešit stresové situace a vytváří si nový životní styl, v kterém hraje velkou roli příroda.
- c) Vzdělávací úkol. Díky OB člověk získá nové pohybové návyky a dovednosti. Dále se naučí orientovat se v terénu a topografii. Posílí smysl pro přesnost, vizuální plastickou paměť, pozornost, postřeh, odhad vzdálenosti, času a směru. (Dvořák, Sýkora, 1980)

2.6 Rozdělení a charakteristika dětského věku

Člověk během svého života prochází různými stupni vývoje, které jsou kvalitativně odlišné.

Existuje mnoho pohledů a teorií na to, jak nejlépe periodizovat lidský vývoj. Mezi nejznámější patří psychologické teorie (psychoanalytická a Piagetova). My se ovšem seznámíme s periodizací dětského věku podle ontogenetického vývoje.

- Novorozenec - od přestřižení pupeční šňůry do prvního úsměvu dítěte. Je to kritické období, klesá počet červených krvinek (poporodní žloutenka). Klesá a pak stoupá hmotnost těla. Novorozenec má velkou hlavu a krátké končetiny.
- Kojenec - do 12 měsíců, v polovině tohoto období se začínají prořezávat první zuby. Dítě rychle roste, posiluje svaly a učí se po počátečním převalování různým pohybovým stylům v lezení, sedění i stání. Rozumí řeči, učí se mluvit. Pozorujeme první počátky socializace.
- Batole - od 1 do 3 let, roste mléčný chrup. Dítě leze po čtyřech, později se snaží chodit po dvou. Nohy jsou krátké, takže se dítě batolí.
- Předškolní věk - od 4 do 6(7) let - mění se postava. Je zde první vytáhlost. Rozvoj nervstva a kosterního svalstva, mění se tělesné proporce. Rozvoj řeči, citů a psychiky. Asi v 7 letech končí první dětství (prořezáním první trvalé stoličky).
- Mladší školní věk - od (6)7 do 11 let - roste trvalý chrup, objevují se sekundární pohlavní znaky. Kostra se zpevňuje, rostou svaly a tělesná síla. Připravují se sexuální orgány - mění se tvar pánve, lebky i obličeje. Ukládá se tuk. (<http://yoohoo.euweb.cz>)
- Starší školní věk - od 11 do 15 let. Nastává tělesné a duševní dozrávání, zrychluje se růst. Vývoj je však nerovnoměrný, vznikají disproporce. Dozrávají pohlavní orgány. Nové pohybové dovednosti jsou osvojovány velmi rychle. Děti se lépe soustředí a objevují se u nich i znaky logického a abstraktního myšlení. Děti se snaží o samostatnost, mít svůj vlastní názor, ovšem jsou nevyrovnané a náladové. Je zde i rozpor mezi tělesnou a sociální dospělostí. Od dosažení pohlavní dospělosti pak začíná dospělost. (Dovalil, 1998)

Tato diplomová práce se týká dětí staršího školního věku. Proto jim budeme věnovat ještě další prostor. Nahlédneme na jejich chování a jednání z více úhlů pohledu.

- Psychologický vývoj - schopnost analýzy a chápání obecných vztahů pokročila, rozvíjí se i schopnost operovat s abstraktními pojmy. Zdokonaluje se orientace v prostoru a čase. Paměť se již neupírá pouze na konkrétna, větší pochopení abstraktních pojmů a symbolů umožňuje i jejich zapamatování. Rozšíření analytické schopnosti má vliv i na rozvoj vnímání. Dítě v tomto věku hlouběji proniká k podstatě věcí a dokáže odlišit podstatné znaky od nepodstatných. Zájmy dítěte se začínají diferencovat ve shodě s jeho založením a ustalují se. Rozvíjí se speciální nadání. Děti mají sklon k fantazii, nacházejí oblibu v dobrodružných a fantastických příbězích. V práci projevují velkou samostatnost, vzniká u nich pocit povinnosti a odpovědnosti. Zesiluje se jejich sebevědomí, jsou však celkově nevyrovnané, nedůtklivé k připomínkám a nesebekritické. Vedle dospělých se cítí méněcenné. Sice uznávají jejich autoritu, avšak nechtějí být už považovány za děti, a proto se přehnaně snaží napodobit dospělé a tím skrýt svůj pocit méněcennosti. Věci okolo sebe dítě již nepřijímá jako dané, nýbrž je analyzuje a hodnotí. Nezřídka sklouzává k negativnímu postoji a kritice svého okolí, což vede k častým konfliktům s rodiči. V citovém životě je dítě prudké a výbušné, ale značně povrchní. Obrací se více do sebe a mívá pocit osamělosti a nepochopení. Začíná se zároveň osamostatňovat ve vlastním životě, volí si autority. Ke skupině (partě, třídě) ho váže vědomí sounáležitosti a solidarity, je ovlivňován veřejným míněním skupiny. Morálka se postupně zvnitřňuje, po nesprávném činu následuje pocit viny a výčitky svědomí. V této době se počíná vytvářet mravní ideál - vzor, jehož kvalit si dítě přeje dosáhnout a jehož obdivuje. (www.iustin.cz)
- Sociální vývoj – děti staršího školního věku tíhnou k maximální extroverzi. Hledají si stabilní kamarády a tvoří party. Utvořené jednopohlavní skupinky dětí se začínají rozpadat, děti si uvědomí mužskou a ženskou roli a začínají navazovat první vztahy. V kolektivu vzniká jakási struktura. Narůstá význam identifikovat se se svou skupinou a tím i význam skupiny vrstevníků. Děti zaujímají kritický postoj, především k rodičům. Autority přijímají pouze v případě, že jim imponují. (www.vzdelavani.brontosaurus.cz)
- Tělesný vývoj. Co se týče tělesného vývoje, je dobré tuto etapu ještě dále rozdělit. Etapa od 10 do 11 let se dá nazvat střední školní věk, od 12 do 14 let pak bývá označována jako starší školní věk. Ve středním školním věku se začíná projevovat

předpubertální období s velmi vysokou potřebou pohybu. Děti si udržují velkou pružnost a kloubní pohyblivost. Výkonnost dětí je velice vysoká, ovšem po psychické stránce ještě nejsou vyspělé. Ve starším školním věku probíhá puberta spojená s rychlým růstem, mění se utváření těla, složení těla, zvyšuje se svalová síla (ale nezvyšuje se pevnost šlach a vazů) a dozrávají kosti. Z hlediska pohybové aktivity se toto období jeví jako kritické, je třeba stále pohybovou aktivitu podporovat, ale zároveň je také velmi důležité sledovat svalový vývoj a správné držení těla. Sportovní aktivity by měly být pestré, protože jednostranná zátěž může způsobit jednostranný rozvoj určitých svalových partií na úkor jiných. Zvyšuje se i význam odpočinku, a to zejména aktivního. Výrazně se ještě zvyšuje potřeba rozvíjet dovednosti, které nebyly do té doby tolik podporovány, jako je soutěživost a svalová síla. V tomto období klesá autorita rodičů a trenérů a naopak se zvyšuje vliv vrstevníků. Právě proto je velmi důležité udržet děti u sportování i pro zábavu. (www.vyzivadeti.cz)

2.7 Učební osnovy

2.7.1 Rámcový vzdělávací program

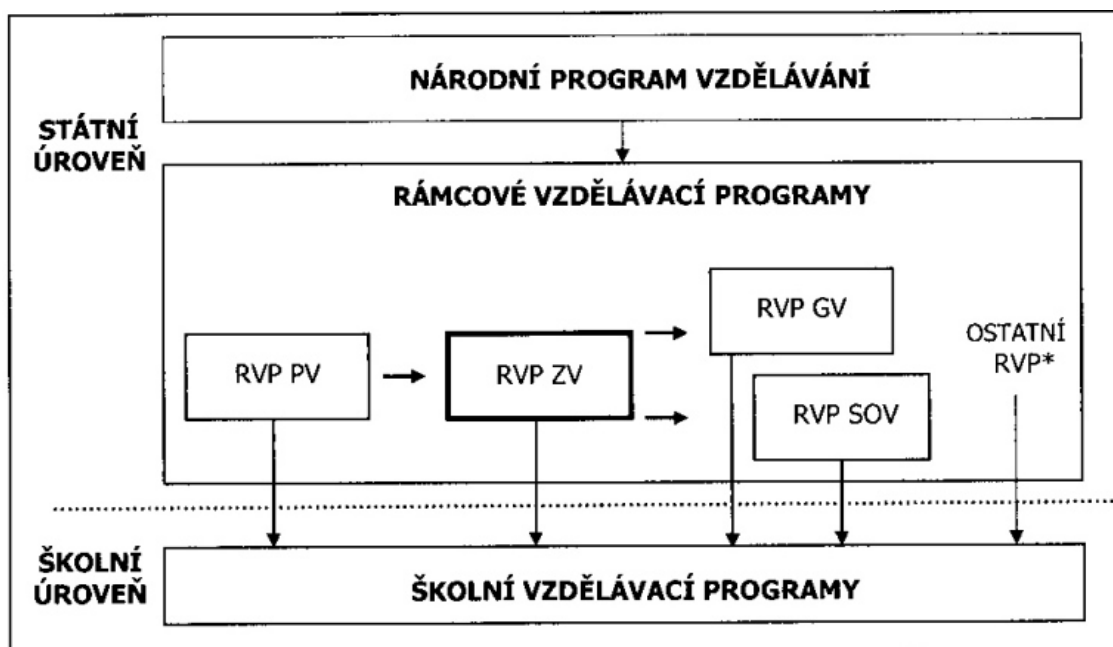
V roce 2004 ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) schválilo nové principy kurikulární politiky. Tyto principy jsou zformulované v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvené v Zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Do vzdělávací soustavy se zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních - státní a školní (Obrázek 7). (www.scio.cz)

„Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání rozpracovává cíle vzdělávání stanovené školským zákonem a vymezuje hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky, které jsou nezbytné k dosahování těchto cílů. Pro jednotlivé obory vzdělání se vydávají rámcové vzdělávací programy, které vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP), které představují školní úroveň. Každá škola si vytváří ŠVP pro vzdělávání, pro nějž je vytvořen RVP, se kterým musí být v souladu a podle

něhož se uskutečňuje vzdělávání na dané škole.

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.“

(www.msmt.cz)

Obrázek 7: Systém kurikulárních dokumentů (www.lide.uhk.cz)

Legenda: RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP GV - Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV - Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání.

* Ostatní RVP - rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon - Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

Schválením zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) dostali učitelé příležitost vytvořit si vlastní vzdělávací program. Program bude založený na jejich představách a zkušenostech s výukou. Společným úsilím pedagogů na škole je možno bez dalšího schvalování utvořit ucelený Školní vzdělávací program. Tento projev pedagogické autonomie má své přednosti i úskalí. Mezi přednostmi můžeme zařadit to, že učitelé vytvářejí ŠVP pro „své“ děti v důvěrně známých podmínkách. Další výhodou je spolupráce učitelů na tvorbě ŠVP – učitelé se mohou společně radit, hledat efektivní řešení apod. Co se týče úskalí tak pro učitele je to něco nového, takže se mohou objevovat nejistoty a obavy z nevyzkoušeného. Dále škola bude vidět pouhé uspořádání vzdělávacího obsahu bez hledání vazeb a vztahů mezi tématy. Může se také stát, že pedagogové neprojeví dostatečný zájem o tvorbu ŠVP a tato se stane záležitostí ředitele a několika dalších osob. (www.vuppraha.cz)

Pro tvorbu školního vzdělávacího programu je k dispozici dokument vytvořený Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze nazvaný jako Manuál pro tvorbu ŠVP. Ten obsahuje rozbor toho, jak by měl program vypadat, co by měl obsahovat a jak ho vytvořit.

Velmi sporadicky se seznámíme s tvorbou učebních osnov, jak ji na metodickém portále prezentuje Jan Tupý.

Podstatou tvorby učebních osnov ve školním vzdělávacím programu je promýšlení všech podmínek a možností, které ve škole jsou, všech metod a postupů, které se osvědčily či neosvědčily. Jde i o hledání nových možností, které by mohly výuku i mimovyučovací pohybové aktivity v životě školy obohatit a učinit je pro žáky zajímavější. Jde také o užší propojení a využití vědomostí a dovedností v různých vyučovacích předmětech.

Při samotném tvoření učebních osnov jde o hledání nejvhodnějšího modelu, který by vystihl všechna specifika školy a výuky daného vyučovacího předmětu v ní. Dále pak lze při tvorbě učebních osnov použít mnoho textů a podkladů, dokonce i hotových ŠVP jiných škol, ale výsledek by měl být odrazem konkrétní situace ve škole a jedinečnosti záměrů a zkušeností. (www.rvp.cz a)

Vymezit v učebních osnovách tzv. výchovné a vzdělávací strategie, uplatňované všemi učiteli TV, znamená vymezit společné vyučovací postupy, které umožní žákům dosahování očekávaných výstupů, a tím strategie i utváření či rozvíjení některé z klíčových kompetencí (případně více klíčových kompetencí současně). Je zřejmé, že každý vyučovací předmět (včetně TV) by měl směřovat ke všem klíčovým kompetencím. (www.rvp.cz b)

Učební osnovy musí obsahovat rozpracované očekávané výstupy do jednotlivých ročníků, popřípadě období (nejlépe po dvou letech). Znamená to hledání postupných dílčích kroků v jednotlivých ročnících či obdobích, jimiž lze společně se žáky dojít k očekávaným cílovým výstupům. Delší období než dva roky není reálné. Vymezení delšího období by znamenalo, že žák o dva roky starší zvládá totéž, co jiný o dva roky mladší. Snaha takto vymezovat výstupy je někdy znakem neschopnosti pojmenovat si postupné zrání žáka (vývoj jeho předpokládaných dovedností, vědomostí či jiných způsobností). Mnohdy to vyplývá z nepochopení práce na ŠVP (a později s ním) a ze snahy ulehčit si práci na přípravě učebních osnov. (www.rvp.cz c)

Z výše uvedeného pro nás plyne, že učitel (tedy i učitel TV) má při tvorbě svých hodin značnou autonomii. Z hlediska zařazení OB do výuky školní tělesné výchovy by se tedy po této stránce neměly vyskytnout žádné problémy.

2.7.2 Klíčové kompetence

Ve vzdělávacích programech se objevují požadavky na výsledky vzdělávání žáků, které nevycházejí pouze ze specifík jednotlivých předmětů, ale dotýkají se univerzálnějších znalostí, dovedností a postojů žáků, které běžně potřebujeme ve svém životě a které jsou využitelné v mnoha životních i pracovních situacích. Rámcový vzdělávací program je označuje jako klíčové kompetence. Univerzálně použitelné klíčové kompetence jsou pro život ve společnosti osobní i pracovní devizou každého člověka, který jimi disponuje - také proto se staly součástí RVP. (www.rvp.cz)

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, schopností, postojů, dovedností a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění se ve společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných společností a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti. (www.scio.cz)

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různě se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. K jejich utváření a rozvíjení tedy musí směřovat a přispívat vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní. (www.msmt.cz)

U každé kompetence je v RVP přesně definováno, co by měl žák zvládnout.

Výuka OB do struktury hodin tělesné výchovy z hlediska klíčových kompetencí zapadá. Dovědli jsme se, že každý vyučovací předmět (pro nás tedy tělesná výchova) by měl směřovat ke všem klíčovým kompetencím. Samotný OB v sobě nese kompetence k řešení problémů.

2.7.3 Tělesná výchova

V průběhu 2. stupně ZŠ jsou od žáka očekávány výstupy v různých oblastech, které mají být splněny díky výuce tělesné výchovy. Oblasti jsou následující: činnosti ovlivňující zdraví; činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností a činnosti podporující

pohybové učení. Očekávané výstupy v daných oblastech jsou podrobně popsány v RVP pro základní školy. Nás ovšem nejvíce zajímají činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností. Zde se totiž dozvíme, jaké předměty by se měly na 2. stupni ZŠ vyučovat.

- Očekávané výstupy v činnostech ovlivňujících úroveň pohybových dovedností. Žák by měl:
 - zvládat v souladu s individuálními předpoklady osvojované dovednosti a aplikovat je ve hře, v soutěži, při rekreačních činnostech
 - posoudit provedení osvojované pohybové činnosti, označit příčiny nedostatků

Učivo, které slouží k výše uvedenému:

- pohybové hry s různým zaměřením, netradiční pohybové hry
- gymnastika – akrobacie, přeskoky, cvičení s náčiním a na nářadí
- rytmické a kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem – základy rytmické gymnastiky, jiné kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem, cvičení s náčiním, tance
- průpravné úpoly – střehový postoj, držení, pohyb v postoji
- atletika – starty, rychlý běh, vytrvalý běh na dráze a v terénu (podle schopností a možností žáků), základy překážkového a štafetového běhu, skok do dálky, skok do výšky, hod míčkem, hod granátem, vrh koulí
- sportovní hry (výběr podle možností školy) – herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, utkání podle pravidel pro danou věkovou kategorii
- turistika a pobyt v přírodě – základní poznatky z turistiky, přesun a chůze v terénu, táboření, základní turistické dovednosti, ochrana přírody, modifikace orientačního závodu, příprava a dokumentace turistické akce
- plavání (podle podmínek školy) – další plavecké dovednosti, zdokonalení plaveckého způsobu, případně další plavecký způsob, aquagymnastika, skoky do vody, prvky zdravotního plavání
- pobyt v zimní přírodě – lyžování, snowboarding, bruslení (podle podmínek školy), běžecké lyžování, lyžařská turistika, sjezdové lyžování nebo jízda na snowboardu, bezpečnost pohybu v zimní horské krajině, jízda na vleku, bruslení (případně další zimní sporty podle podmínek školy)
- další (i netradiční) pohybové činnosti (podle podmínek školy a zájmu žáků)

(www.msmt.cz)

Není bez zajímavosti, že pro 2. stupeň ZŠ je doporučena turistika a pobyt v přírodě.

V tomto rámci nacházíme i modifikaci orientačního závodu. Z toho vyplývá, že OB ve

školní TV má své opodstatnění. Bohužel najít školu, která ho pro své děti pořádá, je jako „hledat jehlu v kupce sena“.

3 CÍLE A ÚKOLY PRÁCE

Cílem této práce je zjistit ochotu a schopnost žáků 2. stupně ZŠ Mokropsy provozovat orientační hry během školní tělesné výchovy.

3.1 Dílčí cíle a úkoly diplomové práce

Hlavního cíle práce jsme chtěli dosáhnout pomocí následujících dílčích cílů a úkolů:

- prostudovat literaturu týkající se dané tematiky
- charakterizovat orientační běh
- vymezit pojmy
- provést šetření na dané téma na ZŠ
- na základě výsledků zhodnotit předpoklady k výuce orientačního běhu

4 METODIKA

K zodpovězení úkolů a otázek diplomové práce byla použita řada výzkumných metod a technik. Pro snadnější orientaci mezi těmito dvěma pojmy si definujme jejich význam.

Metoda

Metoda je cesta k cíli. Metoda zahrnuje obecnější postup než technika. Např. dotazník (technika) nemůže být metodou, protože není cestou k cíli. Cesta k cíli jde buď cestou kvantitativní, nebo kvalitativní. (<http://ped.muny.cz>)

Technika

Technika je nástroj, kterým zjišťujeme data. Je konkrétnější než metoda a vyjadřuje technologii provedení. (<http://ped.muny.cz>)

Použité metody výzkumu

Z metod byly použity metoda introspektivní, historická, metoda terénního šetření a matematicko – statistická.

Introspektivní metoda se opírá o osobní znalosti, zkušenosti výzkumníka na základě účasti v prostředí či nějakém společenském procesu (Čihovský, 2006)

Historická metoda byla využita při sběru a třídění primárních a sekundárních dat z literárních zdrojů (knihy, dokumenty) a jiných pramenů (elektronické informační zdroje, internet).

Metoda terénního šetření slouží k získávání informací přímo v terénu.

Matematicko – statistická metoda se zabývá kvantifikací údajů a statistickým zpracováním dat.

Použité techniky výzkumu

Z výzkumných technik byly použity technika dotazníku a technika rozhovoru.

Dotazník

Dotazník je nejpoužívanější výzkumnou technikou. Výhodou dotazníku je, že je

určen pro velké skupiny lidí, takže lze získat velké množství informací za poměrně krátkou dobu. Co se týče získávání informací, tak je to relativně levná a časově nenáročná technika. Nevýhodou dotazníku pak je, že zpracování informací je zdlouhavé, výsledky se vztahují k danému dni a nemohu se vrátit k respondentům, pokud je dotazník vyplněn špatně, protože je anonymní. (ped.muny.cz)

Rozhovor

Sociologický výzkum chápe rozhovor jako ucelenou soustavu ústního jednání mezi tazatelem a dotazovaným s cílem získat pomocí otázek informace o zkoumané sociální realitě a jejích souvislostech. (Čihovský, 2006)

V této práci byl proveden rozhovor po internetové síti (přes ICQ) a slouží spíše jako doplňková informace k dotazníkovému šetření.

Metodika samotného výzkumu

Výzkum byl proveden mezi žáky 2. stupně ZŠ. Zahrnoval dotazníková šetření, kdy první dotazník (8 otázek) byl rozdan žákům na začátku hodiny. Jeho hlavním úkolem bylo zjistit obecné povědomí žáků o orientačním běhu. Poté následoval experiment v podobě orientační hry, jež probíhala v rámci hodiny tělesné výchovy v areálu školy a jejím blízkém okolí. Inspirací pro tuto hru byla hra Paměťový orientační běh z knihy Orientační hry nejen do přírody od Kirchnera a Hnízдила z roku 2004. Pravidla hry byla následující: žáci měli na několika místech pověšenou mapu se zakreslenými kontrolami (včetně jejich popisu) a cílem bylo projít všechny kontroly v časovém limitu (konec hodiny). Bylo zakázáno si cokoli zapisovat. Trať měla být proběhnuta pouze tak, že si žáci zapamatovali, kde jednotlivé kontroly jsou. Žáci dostali papírky, na které na každé kontrole zapsali dané písmeno. Tyto papírky se v cíli kontrolovaly. Žáci startovali jednotlivě v intervalových startech. Zvítězil ten, kdo měl nejrychlejší čas a všechny kontroly. Po skončení hry se žákům rozdaly další dotazníky, které zjišťovaly jejich reakci na orientační hru. Tyto dotazníky obsahovaly 6 otázek. Dotazník po hře vyjadřoval jistou souvislost s dotazníkem rozdaným před hrou. Aby se neporušila anonymita respondentů a zároveň aby se dosáhlo kýženého výsledku, byly dotazníky číslovány (respondent A tedy vyplnil před hrou dotazník č. 1 a po hře také dotazník č. 1). Samostatné dotazníky byly rozdané také vyučujícím tělesné výchovy. Tyto dotazníky obsahovaly 9 otázek a zjišťovaly jejich postoje a názory na orientační běh.

5 VÝSLEDKY

5.1 Průběh výzkumu

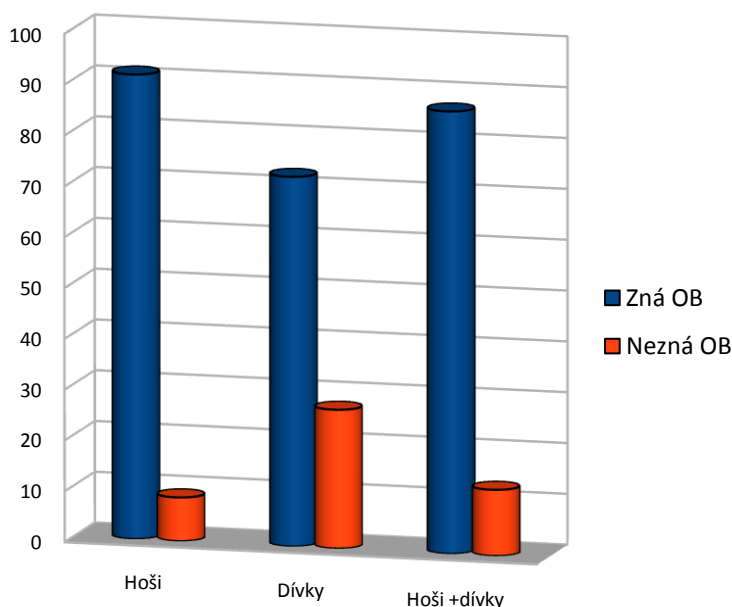
Výzkum byl proveden mezi žáky 2. stupně ZŠ Mokropsy v období 8.6. - 12. 6. 2009 během hodin tělesné výchovy. Výzkumu se zúčastnilo celkem 56 dětí, z toho 15 dívek a 41 hochů. Věk dětí se pohyboval mezi 12 a 16 roky. Dále se zúčastnilo 5 učitelů tělesné výchovy. Samotný areál školy je velký a dosti členitý, v blízkosti se pak dokonce nachází i lesík. Následující šetření má sloužit jako podklad pro bakalářskou práci zaměřenou na zjištění předpokladů žáků a učitelů k provozování orientačních her.

Děti vyplnily na začátku hodiny tělesné výchovy dotazník, poté se zúčastnily orientační hry, na základě které vyplnily druhý dotazník.

5.2 Analýza výzkumu

Analýza dotazníku č. 1

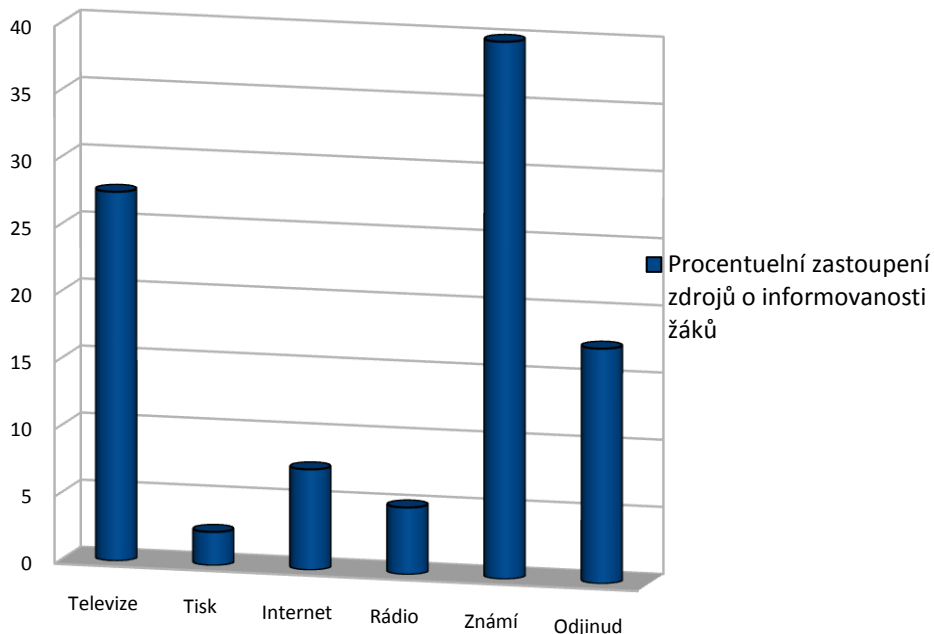
Respondenti odpovídali na otázku, zda někdy slyšeli o OB. Zde se ukázalo, že naprostá většina žáků OB zná (87%, z toho 91,4 % chlapců a 72,7% dívek). (Graf 1)

Graf 1: Znalost existence orientačního běhu

Zdrojem informací o OB pro děti byla nejčastěji blízká osoba či jejich blízké okolí

(známí a odjinud 58%). Jediné významné médium, z kterého žáci vědí o existenci OB je televize (28%). Z internetu zná OB pouze 7,5% respondentů. (Graf 2)

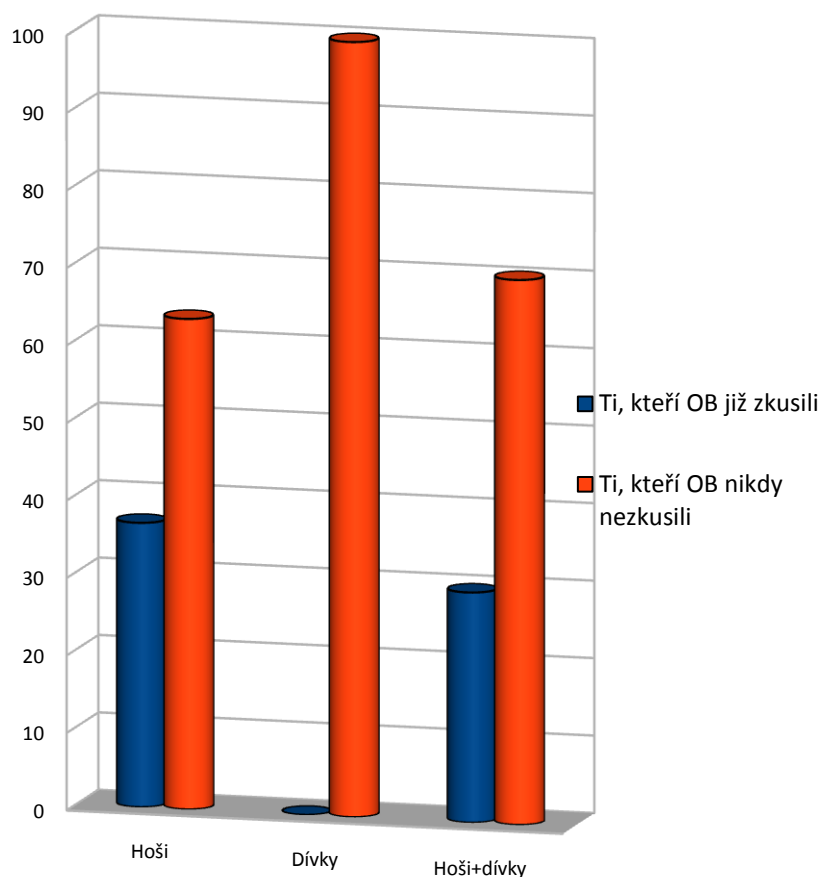

Graf 2: Zdroje informací o OB

Na otázku, která zjišťovala, jaké druhy orientačních běhů žáci znají (tato otázka byla určena pouze těm, kteří již o OB někdy slyšeli), jsme získali rozpačité odpovědi. Pokud žáci rovnou neodpověděli, že neznají žádné druhy OB, tak odpovídali velice zmateně. Setkali jsme se s následujícími odpověďmi: přespolní, podle přírody, buzola, mapa, kompas, noční, běhací, na čas, na místo, lesní, s mapou a kompasem, táborový, školní.

Výše uvedené znalosti o OB se dají považovat za teoretické, jelikož mezi žáky, kteří již o OB slyšeli, je pouze 36,7% chlapců a 0% dívek, jež OB opravdu zkusili. (Graf 3)

Ti žáci, kteří OB již vyzkoušeli a měli popsát, o jaký typ šlo, odpověděli, že absolvovali OB na lyžích, na čas, v lese.

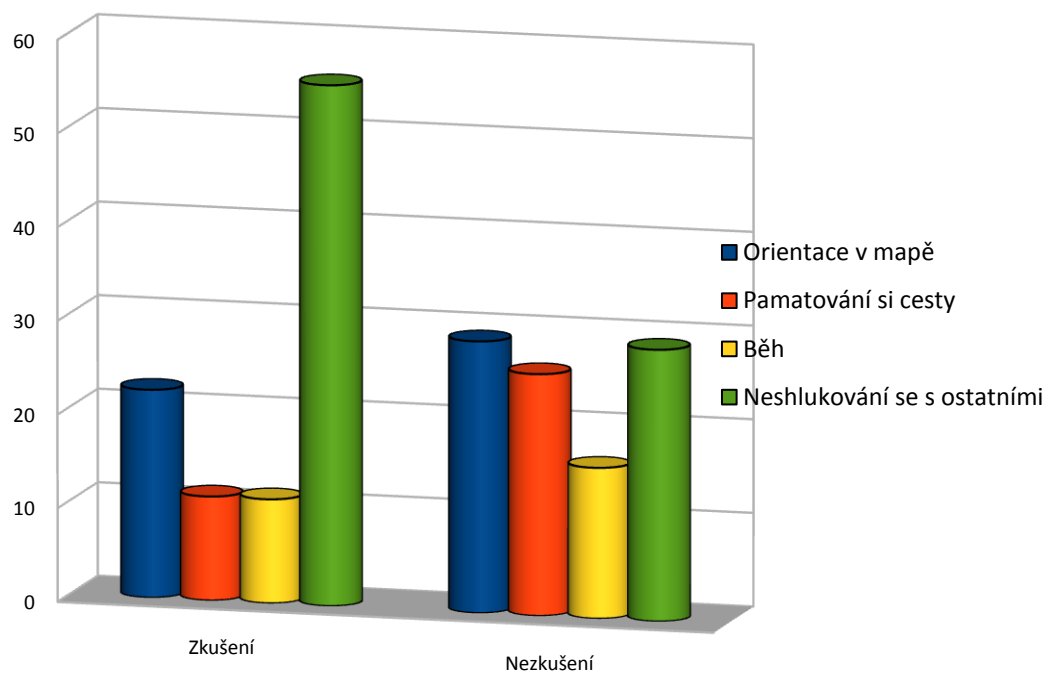

Graf 3: Dřívější účast na OB

Poslední otázka prvního dotazníku se týkala žáků, kteří o OB ještě neslyšeli. Zjišťovala, co si žáci představí pod pojmem orientační běh. Získali jsme následující odpovědi: běh, běh odněkud někam, běh na velkou vzdálenost, běh podle orientace.

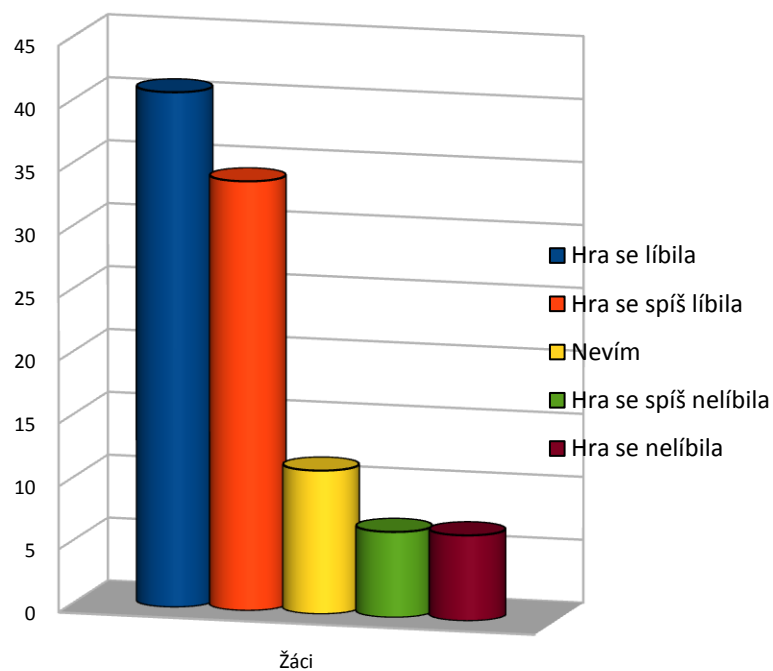
Analýza dotazníku č. 2

Praktická zkušenost s OB se projevila v tom, že žáci, kteří již předtím OB zkusili, měli menší problémy s orientací v mapě, pamatováním si cesty a během. Jako hlavní problém uvedli neshlukování se během hry s ostatními. (Graf 4)

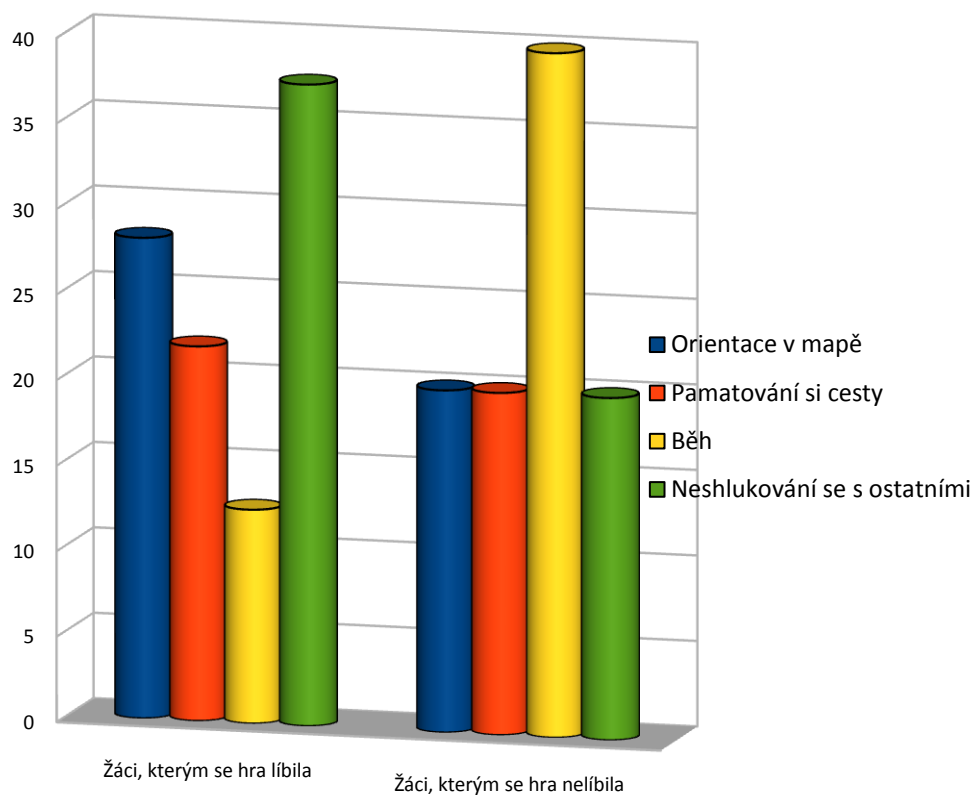
Graf 4: Problémy s hrou

Žáky hra zaujala, což potvrzuje fakt, že se naprosté většině dětí (75%) hra líbila a nelíbila se pouhým 13,6% dětí. (Graf 5)

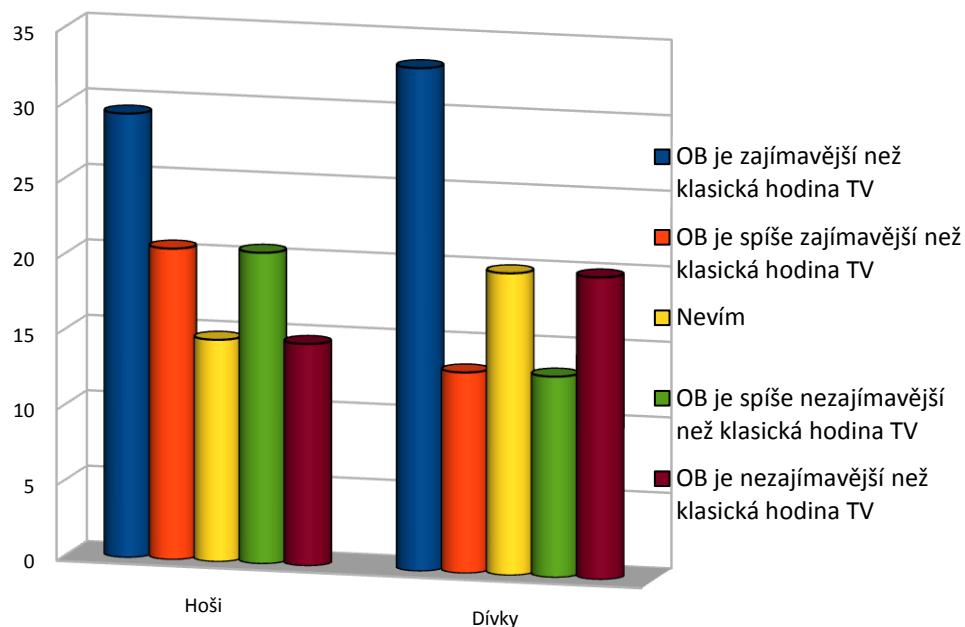
Graf 5: Zaujatost hrou

Dotkneme-li se žáků, kterým se orientační hra nelíbila, tak zjistíme, že největší potíže jim činil běh. Žáci, kterým se naopak hra líbila, měli největší problém ve shlukování se. (Graf 6)

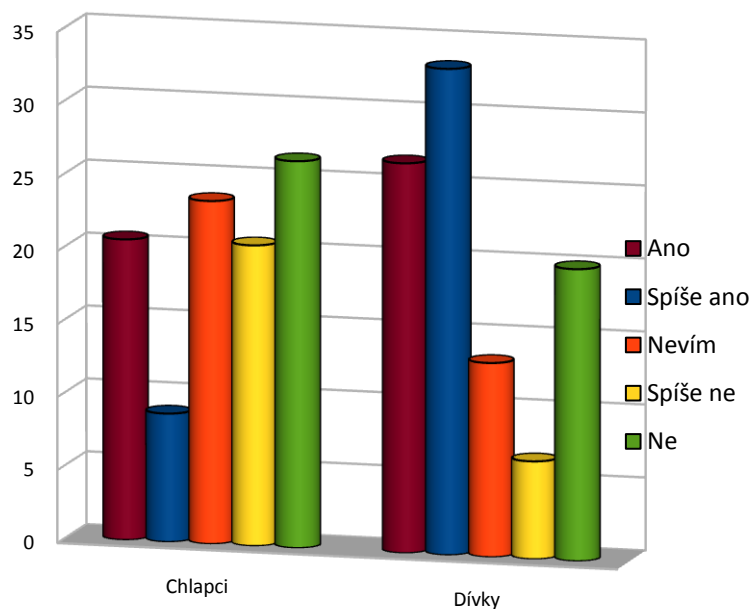
Graf 6: Závislost mezi zaujatostí hrou a obtížemi při hře

Chlapcům i děvčatům přišla orientační hra stejně zajímavá (líbila se 76% chlapců a 73% děvčat). Orientační hra byla pro žáky zajímavější než klasická hodina tělesné výchovy (Graf 7)

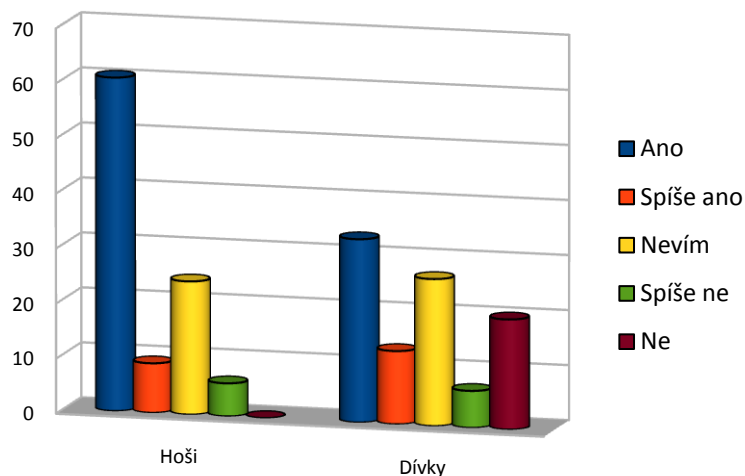
Graf 7: Zajímavost orientační hry oproti klasické hodině TV

V otázce začlenění orientačních her do tělesné výchovy se hoši a dívky rozcházejí. Dívky by je zařadily, chlapi jsou proti. Mají totiž konkrétnější představu o obsahu jejich hodin tělesné výchovy. (Graf 8)

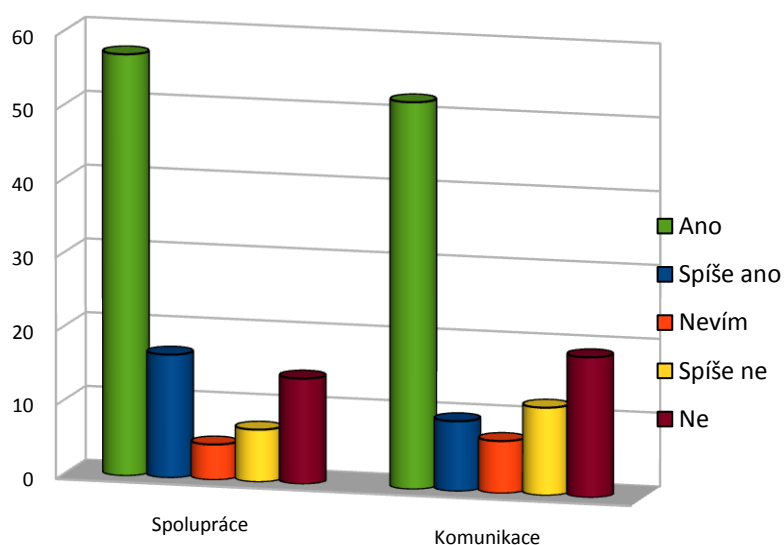
Graf 8: Začlenění OB do TV

I přesto, že by dívky uvítaly zařazení OB do hodin tělesné výchovy, dokážou si, stejně jako hoši, představit lepší náplň hodin TV (49,6% dívek a 69,6% chlapců si dovede představit lepší náplň hodin tělesné výchovy). (Graf 9)

Graf 9: Žáci si dovedou představit lepší hodinu TV

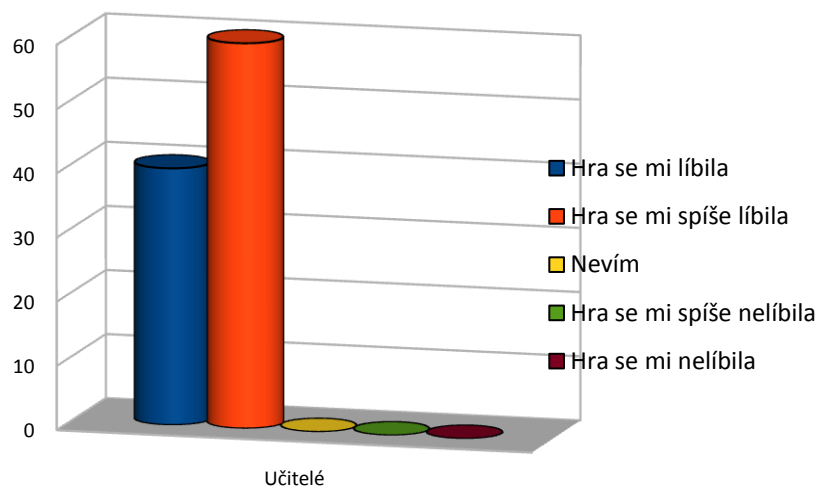
To, že žáci nemají příliš zkušeností s orientačními hrami, se projevilo v tom, že navzdory individuálnímu zadání orientační hry žáci přesto v dotazníku uvedli, že OB rozvíjí spolupráci a komunikaci. (Graf 10)

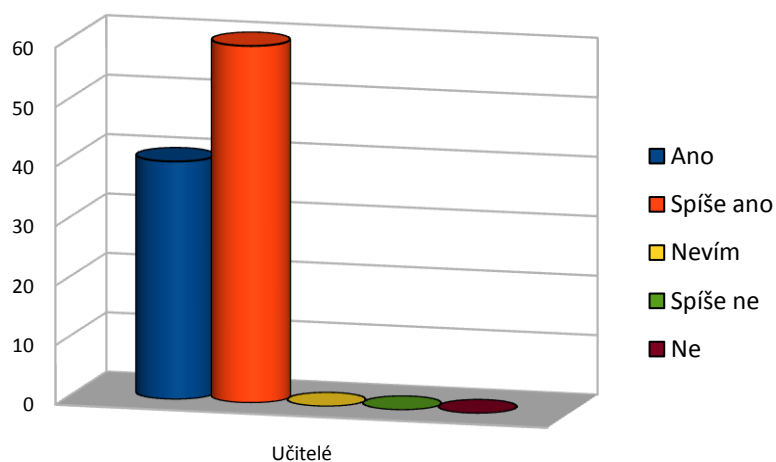
Graf 10: Spolupráce a komunikace

Analýza dotazníku pro učitele

Všichni vyučující OB znají, osobně se ho zúčastnili a dokonce se podíleli i na organizaci. Vyučujícím se hra líbila (Graf 11) a nepochybují o tom, že orientační běh má dětem co dát. (Graf 12).

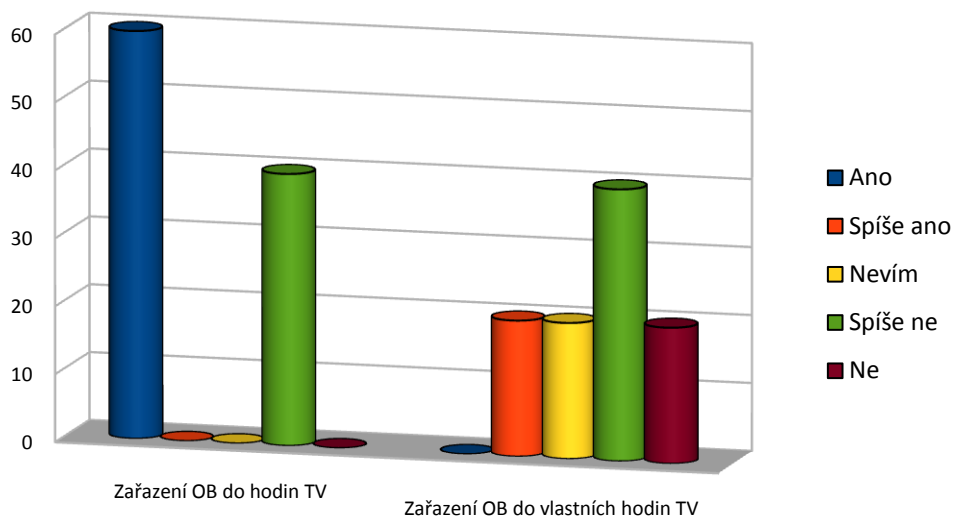
Graf 11: Orientační hra se vyučujícím líbila

Graf 12: Vyučující si myslí, že orientační hry mají dětem co dát

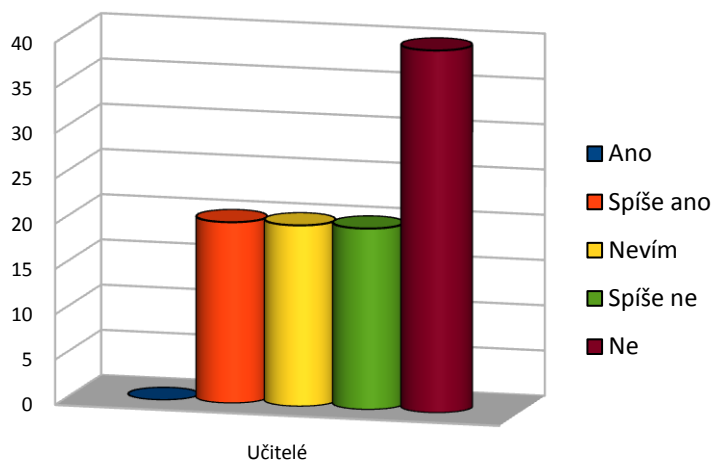
V otázce zařazení orientačních her do tělesné výchovy jsou vyučující na rozpacích (60% by je zařadilo, 40% ne). Ovšem pokud by měli zařadit orientační hry do svých hodin,

mají jasno (60% nechce, 20% ano). (Graf 13)

Graf 13: Otázka zařazení orientačních her do TV

Pokud jde o ochotu pořádat orientační hry pro děti mimo vyučování, naprosto jejich organizaci odmítají. (Graf 14)

Graf 14: Učitelé a jejich ochota pořádat orientační hry pro děti mimo školu

Analýza rozhovorů s Radkou Brožkovou a Janem Procházkou

Oba reprezentanti začali s OB kolem 9 let, a to díky svým rodinám (u Radky byla hlavním impulsem maminka, u Jana pak jeho starší bratr). Oba se shodují v tom, že pokud by člověk chtěl vyzkoušet (nebo začít běhat) OB, nejjednodušší cestou je navštívit webové stránky ČSOB nebo nějaký oddíl OB v okolí.

Pokud jde o začlenění OB do hodin tělesné výchovy 2. stupně ZŠ, tak by to oba uvítali. Jsou si vědomi větší náročnosti přípravy takové hodiny, proto Jan navrhuje pořádat OB dvakrát do roka. Co se týče map, tak podle Radky není složité vytvořit mapu školy a okolí.

V otázce, zda má OB dětem co dát, se shodují, že ano. Jan vidí praktické dovednosti – jak zorientovat mapu na sever a nastavit azimut, kdežto Radka v OB vidí cestu ke sportu. Upozorňuje na výhodu toho, že se OB běhá především v lese a tím se šetří klouby a děti získají kladnější vztah k přírodě. Při OB je potřeba nejenom běhat, ale i myslet, je to takové řešení „rébusů a hlavolamů“. OB je dle Radky bránou do světa outdoorových sportů. Usuzuje na základě toho, že spousta orientačních běžců se věnuje lyžování, cyklistice, vysokohorské turistice, lezení aj.

6 DISKUZE

Interpretace dotazníků od žáků

Co se týče informovanosti žáků o OB, pak z výzkumu vyplývá, že se média svým obsahem na OB zaměřují pouze ojediněle. Žáci tedy znají OB z akcí, kde s ním přijdou přímo do styku (tábory, ...) nebo od známých. Právě blízké okolí může být impulsem pro začátek provozování OB (stejně jako tomu bylo i v případě Jana Procházky a Radky Brožkové, jak prozradili v rozhovoru). Díky tomu, že OB není tolik divácky atraktivní a je i pořadatelsky náročnější (než třeba fotbal), tak se s ním žáci tolik neseznámí. Nyní ovšem přicházejí nové, divácky atraktivnější varianty OB (parkový OB), tak možná i tento sport získá na popularitě a zařadí se na seznam sportů vyučovaných na ZŠ. Ovšem závisí to i na ochotě vyučujících, zda chtějí strávit delší čas připravováním takovéto hodiny.

Co se týče dětí, které OB již vyzkoušeli a poté se zúčastnili orientační hry, tak jim největší problém činilo neshlukovat se s ostatními dětmi. Může to být tím, že se „lepší orientáři“ sdružují do skupinek, pomáhají si a utíkají slabším. Může to být ovšem i tím, že slabší „orientáři“ se drží silnějších, kteří jim nejsou schopni uniknout. Domnívám se, že je vhodné se problematikou shlukování zabývat poněkud konkrétněji. Protože jako nejtěžší popsalo neshlukovat se s ostatními 37,5% dětí, kterým se hra líbila, je třeba si položit otázku – líbila se jim hra právě proto, že běhaly ve skupinkách? Nebo v těch skupinkách běhaly pouze proto, že z nich nebyly schopné a ochotné vystoupit? Nechtěly závodit samy? Ať už je odpověď jakákoli, přikláníla bych se do budoucna u této věkové skupiny k týmovým závodům (páry). Děti staršího školního věku tíhnou k extraverci, což také může být příčinou, proč běhaly ve skupinkách. Také mají tendenci hledat trvalá přátelství. Mnohdy se taková přátelství dokazují tím, že kamarádi dělají všechno spolu, především ve škole. Zdá se to jako další důvod tvoření skupinek. A utvrzuje myšlenku pro týmový OB. Myslím, že by se tím alespoň částečně vyřešil problém shlukování.

Orientační hra se líbila drtivě většině dětí. Dá se to zdůvodnit tím, že je to pro děti něco nového, netradičního. Všichni mají šanci vyhrát, nejenom ti nejrychlejší. Těm, co se hra nelíbila, činil největší problém běh. Ovšem ti, co mají problémy s během, by měli problémy i s dalšími sporty. Mohlo by se jednat o děti, které jsou svoji podstatou zdatnější v jiných než fyzických disciplínách a jakýkoliv běh jim tudíž dělá potíže.

Hodina tělesné výchovy, ve které proběhl experiment s OB, dětem nepřípadala zajímavější (ale ani nudnější) než klasická hodina tělesné výchovy. Může to být tím, že orientační hra děti nedostatečně oslovila (což by bylo v rozporu s tím, že se hra obecně

líbila). Dalším vysvětlením může být nerozhodnost – děti jsou zvyklé konzumovat to, co je jim předkládáno a často si nejsou schopny vytvořit vlastní názor. Také se často objevuje fakt, že převládne názor kamaráda nad vlastním.

Nejpřekvapivější odhalení vyplynulo z odpovědí na otázku, zda by děti chtěly zařadit orientační hry do tělesné výchovy. Dívky jednoznačně ano, kdežto chlapci OB zařadit nechtějí. Znamená to, že současná koncepce hodin tělesné výchovy je pro dívky nevyhovující? Pak se ovšem nabízí otázka, co by dívky vlastně bavilo a co je potřeba změnit. Chlapci orientační hry zařadit nechtějí a naprostá většina si umí představit lepší náplň hodin tělesné výchovy. Je to pochopitelné, jelikož se chtějí před spolužáky předvést a to nejlépe dokážou vstřelenými góly nebo rychleji zaběhnutými běhy. V těchto disciplínách mají své jisté. Ale OB je sport plný zvratů a není vyloučeno, že by dívky byly lepší. Pochopitelné je potom, že chlapci preferují standardní náplň hodin (fotbal, basketbal apod.), kde jsou si svými výkony již jistější.

Poslední otázka dotazníku zjišťovala, jestli si žáci byli schopni uvědomit, do jakých aspektů orientační běh zasahuje. Byla to testovací otázka, zdali správně pochopili smysl tohoto sportu. Zajímavé bylo, kdy žáci odpovídali, že OB rozvíjí komunikaci a spolupráci. To znamená, že buď nepochopili smysl OB, nebo nezvládli správně hru, anebo ledabyle vyplnili otázky. Ovšem z těchto odpovědí se dá vytušit, že žáci běhali po skupinkách a pomáhali si, což jim zřejmě vyhovovalo a bylo to pro ně zábavnější. Pro tuto věkovou skupinu je tedy pravděpodobně dobré vyhnout se individuálním závodům a zkusit týmové.

Interpretace dotazníků od vyučujících

Všichni vyučující znají OB, zúčastnili se ho a dokonce se i podíleli na organizaci. Hra se jim líbila, myslí si, že OB má dětem co dát a přesto váhají s jeho zařazením do hodin tělesné výchovy. Mimo školu by ovšem také pro děti nic takového nebyli ochotni pořádat. Jak si to vysvětlit? Nabízí se hned několik odpovědí. OB je náročný na přípravu, takže někteří vyučující na takové připravování nemají čas. Nesmíme ovšem opomenout i aspekt snížené ochoty a vůle – málokomu se chce dělat hodina tělesné výchovy, na kterou je potřeba větší příprava než v rámci pracovních hodin a kterou ještě navíc děti nemusí ocenit. Také je to složitější v otázce dozoru a zajištění bezpečnosti, protože děti se pohybují po větší a méně přehledné oblasti a snadno se mohou někam „zašít“. Také vzdělanost učitelů v OB může být překážkou. V přípravě učitelů tělesné výchovy výuka OB poněkud pokulhává, takže se může stát, že budoucí učitelé si na kurzu odběhnou jeden OB a víckrát se s ním nesetkají. Určitou roli také může hrát prostor pro pořádání a

materiální vybavení školy. Ovšem jak řekla v rozhovoru Radka Brožková, tak sehnat mapaře na zmapování okolí školy není složité, natož nakoupit pár orientáckých lampiónů. František Novotný (1995) tvrdí, že turistické mapy pokrývají naše území velmi vydatně. Doporučuje proto mapy zvětšit a na barevné kopírce okopírovat oblast, kde má být OB připravován. Takováto mapa poslouží jako náhražka orientační mapy. Chce to jenom trochu nadšení a uspořádat takovou hodinu není problém.

Vyučující jsou v otázce orientačního běhu na rozpacích – chtěli by ho do hodin zařadit, ovšem nechťejí pro to nic udělat. Dle mého názoru se nabízí řešení uspořádat OB pro děti jednou za pololetí, na což má stejný názor i Jan Procházka. Třeba vyučující zjistí, že příprava není tak složitá, jak by se na první pohled zdálo a žáci alespoň získají povědomí o tomto sportu, kterému se posléze mohou věnovat soukromě. Z rozhovorů s oběma orientačními běžci vyplynulo, že uspořádat OB není během hodin TV nemožné a oba dva by uvítali, kdyby se tento sport stal součástí výuky.

Působení OB na osobnostně sociální rozvoj

Po psychické stránce je dítě schopno operovat s abstraktními pojmy, chápe abstraktní symboly a pojmy, a orientuje se v prostoru a čase. Tudíž je pro něj OB ideálním sportem. Při čtení v mapě si abstraktní symboly musí přenést na konkrétní objekty a podle nich se orientovat. Dále se u dítěte rozvíjí vnímání, a to díky analytickým schopnostem. Zde působí OB tak, že podle toho, co dítě vidí ve skutečnosti, je schopno určit místo na mapě, kde se nachází. Dále bylo řečeno, že děti mají sklon k fantazii a mají v oblibě dobrodružné a fantastické příběhy. OB je určitý druh dobrodružství. Člověk prožívá chvíle napětí, když jde ke kontrole a doufá, že ji najde. Děti v tomto věku projevují i značnou samostatnost, kterou OB může ještě podnítit.

Sociální stránku může OB naplnit pouze, běhá-li se ve skupinkách (po dvojicích). Děti se naučí rozdělovat si úlohy a spoléhat se jeden na druhého. Jinak je OB spíše individuální sport. Po sociální stránce může děti ještě obohatit také po skončení běhu. Samy si pak řeknou, kudy běžely, kudy by to bývalo bylo nejlepší a proč se rozhodly tak, jak se rozhodly. Nevím, do jaké míry toto ovlivní sociální stránku dětí, nicméně dle mého názoru přinejmenším vznikne zajímavé téma k hovoru.

Co se týče tělesné stránky, tak děti mají vysokou potřebu pohybu, což jim OB umožňuje uspokojit. Navíc každý může běhat, jak je to jemu příjemné a „nezdržuje“ tím nikoho jiného. Běh (nebo chůzi) zvládne úplně každý, což se nedá říci například o fotbale

nebo basketbalu. OB je tedy o tom, že každý individuálně absolvuje trať v tempu, které je mu příjemné. V tomto věku by měl být kladen důraz na rovnováhu ve vývoji postavy, čemuž OB nijak nebrání. Navíc OB splňuje požadavek na pestré aktivity (je to s podivem, ale každý OB je jedinečný) a obsahuje i prvek soutěživosti.

7 ZÁVĚRY

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit ochotu a schopnost žáků 2. stupně ZŠ Mokropsy provozovat orientační hry během školní tělesné výchovy. Tento cíl byl splněn. Hlavního cíle jsme dosáhli prostřednictvím dílčích cílů. Nejdříve jsme se pokusili charakterizovat OB jako takový. Seznámili jsme se s principy OB, s jeho historií, členěním a přínosy. Následně jsme vymezili pojmy, které se v tematice orientačního běhu vyskytují (mapa, azimut apod.). Seznámili jsme se se specifiky staršího školního věku a poté jsme přešli k samostatnému šetření, které jsme provedli na ZŠ Mokropsy. Šetření splnilo očekávání. Všechny dílčí cíle jsme splnili.

Zjistili jsme, že informovanost dětí na 2. stupni ZŠ o orientačním běhu je malá, nicméně jsou děti schopné a ochotné během hodin tělesné výchovy absolvovat orientační hry. Splňují předpoklady ke zvládnutí orientačních her (ochotu hry absolvovat, orientaci v mapě, fyzické předpoklady). Zjistili jsme, že je pro ně vhodnější běhat po dvojicích než individuálně (vycházíme z toho, že se žáci při hře shlukovali). Získali jsme i odpověď na otázku, jaká je ochota učitelů pořádat orientační hry. Učitelé váhají se zařazením orientačních her do školních hodin tělesné výchovy, ovšem pokud by se jednalo o jejich hodiny TV, tak by orientační hry odmítli. Do budoucna by se měla vymyslet opatření, jak docílit toho, aby měli učitelé zájem takovéto hodiny pořádat.

Shrňme si nyní pár základních faktů. Žáci měli o OB velice malé povědomí, přičemž dívky neměly o OB povědomí téměř žádné. Naprostá většina žáků OB nikdy nezkusila. Navzdory neznalosti žáků o problematice OB se jim hra líbila a kupodivu jim nepřipadala složitá. Žáci během hry neměli vážnější potíže. Největší problém jim působil běh, ale to se nedá považovat za kritérium obtížnosti hry. Udivující bylo, že dívky hra bavila více než chlapce. Co se týče učitelů, tak jsme zjistili, že o OB mají velmi vysoké povědomí. Ovšem nejsou ochotni během hodin TV pořádat orientační hry pro děti.

Výzkum se bohužel nepovedlo udělat ve všech ročnících druhého stupně (z důvodu špatného počasí), takže výsledky mohou být lehce zkreslené. Problém orientačních her a tělesné výchovy tkví především v učitelích – nechce se jim takové hodiny pro děti pořádat. Řešení spatřujeme v pořádání orientační hry jednou za delší období, tzn. dvakrát až čtyřikrát do roka. O uspořádání orientační hry je také možno požádat oddíl orientačního běhu v blízkosti školy.

Přínosem této práce je odhalení možností, zájmu o OB a ochoty uspořádat orientační

hodinu. Materiální vybavení není problém a děti mají o OB zájem. Zbývá vyřešit problém, jak motivovat učitele tělesné výchovy, aby jednou za čas takovou hodinu dětem zprostředkovali.

8 SOUHRN

Podnětem k napsání diplomové práce na téma orientační běh a školní tělesná výchova byla autorčina záliba v orientačním běhu a zároveň lítost, že tímto sportem se zabývá pouze malá část populace. V první části nás práce uvádí do problematiky orientačního běhu jako sportovní disciplíny. Seznamuje čtenáře s historií tohoto sportu s nezbytnými pomůckami k jeho uskutečnění, vymezuje pojmy a představuje různé druhy orientačních běhů. Práce neopomíná nahlédnutí do dětského věku. Začíná periodizací dětského věku a následně se více věnuje dětem staršího školního věku, kterých se výzkum týká. Dále práce nahlíží do školních dokumentů, které určují, čeho se má výukou dosáhnout, a doporučují prostředky k dosažení tohoto cíle.

Na základě prostudování těchto materiálů jsme zjistili, že orientační běh lze vyučovat.

Hlavním cílem této práce je vztah mezi orientačním během a školní tělesnou výchovou, konkrétně zjistit ochotu a schopnost žáků 2. stupně ZŠ Mokropsy provozovat orientační hry během školní tělesné výchovy.

Vytyčili jsme si metody a techniky, kterými jsme se snažili dosáhnout cíle práce.

Hlavního cíle jsme dosáhli prostřednictvím dílčích cílů. Zjišťovali jsme předpoklady dětí na druhém stupni základní školy k provozování a učitelů tělesné výchovy k výuce orientačního běhu.

Poté byl proveden výzkum mezi dětmi z druhého stupně ZŠ Mokropsy formou orientační hry a dotazníkového šetření. Výzkum se dotkl i jejich učitelů. Chtěli jsme zjistit, zda by výuka orientačního běhu byla přínosem pro děti na základní škole a zdali by tento sport zařadili do svých hodin i učitelé tělesné výchovy. Díky výzkumu jsme došli k závěru, že děti by orientační běh uvítali jako zpestření hodin tělesné výchovy, ale učitelé se k tomuto tématu obracejí zřídka.

9 SUMMARY

It was the fondness for orienteering and the regret at the low numbers of its practitioners which led the author to write her thesis on orienteering. The first part of the thesis introduces orienteering as a sport, defining its basic concepts, discussing the history and the various types of orienteering, and the necessary equipment. The thesis also summarizes knowledge of child development, starting with an outline of its periods and then proceeding to the discussion of development in preadolescent children which are the subject of this thesis. Moreover, it discusses the relevant parts of the curricula for physical education, which set out the purpose of physical education and the means to achieve it.

Based on a thorough examination of these curricula parts, the author's conclusion is that they allow for orienteering to be made a part of elementary school physical education.

The main aim of the thesis, however, is to examine whether orienteering could be made a part of physical education classes in view of the attitude of preadolescent children in Mokropsy School and their teachers to this sport.

To achieve this aim, progressing through small steps and using standardised methods, the following basic questions had to be answered: what are the capabilities of children and their teachers in terms of orienteering and what is their attitude to it?

These questions are examined through questionnaires given to 2nd stage elementary school children at Mokropsy following an orienteering game. The questionnaire shows that the children would welcome orienteering to be included in the curriculum, whereas their teachers would not.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

Literární zdroje

- Čihovský, J. (2006). *Sociologický výzkum*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- Dovalil, J. (1998). *Věkové zvláštnosti dětí a mládeže a sportovní trénink*. Praha: Karolinum
- Dvořák, F., Sýkora, B. (1980). *Orientační hry a závody, orientační běh*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství
- Ďoubalík, P., Libra, M. (1996). Na běžkách s mapou. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 62(1), 22-27.
- Frömel, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- Haberkorn, M. (2004). *Manuel pratique des sports d'orientation*. Paris: Amphora.
- Hnízdil, J., Kirchner, J. (2005). *Orientační sporty*. Praha: Grada.
- Koč, B. (1975). *Orientační běh*. Praha: Olympia.
- Koč, B. (1980). *Škola orientačního běhu*. Praha: Olympia.
- Kirchner, J., Hnízdil, J. (2004). *Orientační hry nejen do přírody*. Praha: Grada.
- Mikoška, J. (2006). *Outdoorové sporty*. Brno: Computer Press.
- Novotný, F. (1999). Orientační vzdělávání jako zábavná činnost. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 65(5), 19-22.
- Valenta, P. (2001). Rádiový orientační běh ČR. Sport v České republice na začátku nového tisíciletí. In P. Tilinger, A. Rychtecký & T. Perič (Eds.), *Sport v České republice na začátku nového tisíciletí*. (pp. 335-336). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu

Internetové zdroje

- Anonymous (2009). *Klíčové kompetence*. Retrieved 24. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://www.rvp.cz/sekce/319>
- Anonymous (2009). Ontogenetický vývoj člověka. Retrieved 23. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://yoohoo.euweb.cz/cantor2004/aktual/aktual8-07/aktual8-04.html>
- Anonymous (2007). *Sportovní aktivity podle věku*. Retrieved 7. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://www.vyzivadeti.cz/pohyb/sportovni-aktivity-podle-veku.html>
- Brychnáčová, E., Zahradníková, J. (2005). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Retrieved 24. 8. 2009 from the World Wide Web: http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_zakladni_vzdelavani

_postizeni.pdf

Centre for orienteering history (2008). *Historické kontroly – Česko*. Retrieved 15. 6. 2009 from the World Wide Web: http://www.orienteering-history.info/chist_02.php

Centre for orienteering history (2008). *The historic controls of the world*. Retrieved 15. 6. 2009 from the World Wide Web: http://www.orienteering-history.info/chist_01.php

Centre for orienteering history (2008). *The historic controls of the Word*. Retrieved 2. 7. 2010 from the World Wide Web: http://www.orienteering-history.info/ahist_01.php

Český svaz orientačního běhu (2006). *Pravidla orientačního běhu*. Retrieved 15. 6. 2009 from the World Wide Web:

http://www.orientacnibeh.cz/ob/dokumenty/pravidla_ob06.pdf

Konůpková, V. (2009). *Věkové zvláštnosti dětí*. Retrieved 7. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://www.vzdelavani.brontosaurus.cz/pro-organizatory/psychologie/110-vkove-zvlatnosti-u-dti.html>

Moravskoslezský krajský svaz orientačního běhu (2005). *Mapy*. Retrieved 17. 8. 2009 from the World Wide Web: http://zaciso.nord-service.cz/2006/ru/vysdl/vrst_d4.jpg

Mühlpachr, P. (2008). *Metodologie*. Retrieved 23. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://ped.muny.cz/metodologie-doc-287/>

Orienteering Australia (2010). *Orienteering: A Brief History*. Retrieved 2. 7. 210 from the World Wide Web: <http://www.orienteering.asn.au/promotion/facts/History/>

Scio (2008). *Systém kurikulárních dokumentů*. Retrieved 4. 7. 2010 from the World Wide Web: <http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp?odstavecID=1060>

Scio (2008). *Klíčové kompetence*. Retrieved 7. 7. 2010 from the World Wide Web: <http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp?odstavecID=1170>

Spravedlnost dětem – sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů. *Psychika nezletilých dětí*. Retrieved 7. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://www.iustin.cz/art.asp?art=111>

Tupý, J. (2007a). *Průvodce tvorbou učebních osnov Tělesné výchovy ve ŠVP (1. část)*. Retrieved 23. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://www.rvp.cz/clanek/383/1281>

Tupý, J. (2007b). *Průvodce tvorbou učebních osnov Tělesné výchovy ve ŠVP (3. část)*. Retrieved 23. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://www.rvp.cz/clanek/1299>

Tupý, J. (2007c). *Průvodce tvorbou učebních osnov Tělesné výchovy ve ŠVP (5. část)*. Retrieved 23. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://www.rvp.cz/clanek/1315>

Václavík, Vladimír (2005). *Obecná pedagogika*. Retrieved 18. 7. 2010 from the World Wide Web:

http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/vaclavl1/V%C3%BDuka_ZS_05_06/OBEPGV/kurpol.jpg

Vogelová Hana (2009). *Orientační běh – zátěž pro přírodu?* Retrieved 3. 7. 2010 from the World Wide Web: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/Zamereno-na-verejnost/orientacni-beh-zatez-pro-prirodu.html>

VSK VŠB-TU Ostrava (2005). *Visalaje 2005*. Retrieved 18. 8. 2009 from the World Wide Web: <http://ob.vsb.cz/2a3ZBM2005/mapy.php>

VÚP v Praze (2005). *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. Retrieved 4. 7. 2010 from the World Wide Web: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/01/manual_kSVP_ZV.pdf

Žemlík, P., Hranička, P., Junek, P. (2006). *ABC orientačního běhu*. Retrieved 15. 6. 2009 from the World Wide Web: <http://www.orientacnibeh.cz/csob/cojeob.php>

11 PŘÍLOHY

Příloha 1 Rozhovor s Radkou Brožkovou

Radka Brožková (narozena 21. 6. 1984 v Rovensku pod Troskami) je česká reprezentantka v orientačním běhu. Spolu se svou sestrou Danou je nejlepší českou orientační běžkyní. Orientační běh běhá od 8 let a postupně se stal jejím koníčkem číslo jedna. Jak sama přiznává, v současné době se všechno soustřeďuje kolem něj. Po maturitě byla přijata do Prahy na 2. LF UK, kde v současné době studuje.

Největší úspěchy:

MS 2007 – krátká trať – 8. místo

MS 2008 – krátká trať – 3. místo

MS 2008 – štafety – 5. místo

ME 2008 – sprint – 6. místo

ME 2008 – krátká trať – 6. místo

ME 2008 – klasická trať – 8. místo

MS juniorů 2004 – krátká trať – 2. místo

MS juniorů 2004 – štafety – 4. místo

MS akademiků 2008 – štafety – 2. místo

MS akademiků 2008 – krátká trať – 3. místo

MČR 2007 – 1. místo

MČR 2008 – 2. místo

Dočetla jsem se, že OB běháš od 8 let. Vzpomeň si ještě na svůj první orientáček?

První orientáček byl trénink rovenského oddílu, který jsem běžela s mamkou. Ale konkrétně si ho nevybavuji. Zato první závod ano. Byla to fáborkovaná trať žebříčku Ještědské oblasti. Šlo o to si trať na vhodných místech zkrátit a přitom neminout zakreslené kontroly. Byla jsem hrdá, jak jsem si zkrátila jeden úsek a až v cíli zjistila, že šlo zkrátit asi o půl kilometru víc...

Kolik Ti tenkrát bylo?

Asi 8 nebo 9 let.

Co Tě přimělo běhat závodně?

Když v Rovensku začínal oddíl orientačního běhu, začalo se tomu věnovat hodně lidí. Takže jsme byli velká parta, která jezdila na závody. Někdy autobusem, jindy na kolech. Na prázdninových závodech jsme spali pod stanem, takže na závody jsem začala jezdit kvůli kamarádům a fajn zážitkům.

Jak zvládáš skloubit běh a školu?

Na gymplu to nebyl problém, víkendy jsem trávila na závodech a na soustředění se jezdilo o prázdninách. S nástupem na vysokou se to docela zkomplikovalo. Ale naučila jsem se zatnout zuby a pravidelně trénovat i přesto, že někdy na to nezbývalo po dni ve škole moc energie. Postupně jsem ale zjistila, že mi běhání pomáhá vyčistit si hlavu od učení a zachovávat rozumnou životosprávu i během zkouškového období. Nezbytným doplňkem na závodech a soustředěních se mi stal batoh plný učebnic (smích). Až letos (v pátém ročníku) jsem se rozhodla pro individuální studijní plán a rozložení ročníku. Kalendář soustředění a závodů se totiž docela zahustil a já nechtěla o nic přijít.

Když chce člověk začít s OB, co je podle Tebe potřeba udělat? A kde najít informace?

Nejjednodušší je podívat se na internet na www.orientacnibeh.cz, kde je v sekci Adresář seznam oddílů s odkazy na jejich webové stránky. Prohlédnout a kontaktovat oddíl. Myslím, že naprostá většina bude mít zájem o nové budoucí orientáčky. Druhou možností je na stejné webové stránce prozkoumat kalendář závodů a na některý se přihlásit. Kategorie příchozích nevyžadují předchozí registraci v Českém svazu orientačního běhu. Na závodech pak stačí se rozhlédnout a nejsympatičtější oddíl oslovit (smích).

Co bys řekla na to, kdyby se OB vyučoval na 2. st. ZŠ v rámci hodin TV?

Připadá mi to jako dobrý nápad. Když se postaví pěkné tratě a počká se na slušné počasí, tak si myslím, že orientační běh je sport, který má čím zaujmout. Spoustu lidí osloví právě kombinace fyzického výkonu s přemýšlením nad mapou. Následná diskuze

nad záludnými místy na trati je často hodně zábavná.

Myslíš si, že pořádat OB během TV je pro učitele složité?

To je těžké říci obecně. Klíčová je dostupnost map. Jestliže škola leží ve městě, kde je čínorodý oddíl OB, pak nebude problém sehnat orientační mapy okolí. Myslím si, že postavit na nich tratě pro žáky by neměl být pro učitele problém. Horší je to v případě, kdy není dostupná mapa v blízkosti školy. Domnívám se ale, že by neměl být problém sehnat mapáře, který by mapu pro tyto účely vytvořil. Náklady na mapování a tisk by se daly vyřešit formou sponzorského daru. Navíc v současné době není problém vytisknout mapy na běžné laserové tiskárně, což ušetří peníze. Napadá mě, že by se v této souvislosti dal oslovit nejbližší oddíl, který by mohl mapu pro účely školy vytvořit a zároveň ji použít pro uspořádání závodů. To by mohlo znamenat i variantu mapy zadarmo pro příslušnou školu.

Myslíš, že OB má dětem co dát?

Určitě. V současné době se bohužel sport dostává poněkud do pozadí. Alespoň tedy v aktivní formě. Hrát hry na počítači je jednodušší. Pro tělesný rozvoj je ale pohyb nezbytný. OB vytáhne děti do přírody. Často musí překonat svou pohodlnost. Postupně jim přestane vadit i nepříjemné počasí. OB je sice individuální sport, ale dá se běhat ve dvojicích, skupinách. Po závodě se řeší úskalí na trati, což je často příjemnou společenskou událostí. Myslím, že děti získají kladnější vztah k přírodě. Spousta orientačních běžců se zároveň věnuje lyžování, vysokohorské turistice, cyklistice, lezení... takže by se dalo říci, že OB je takovou bránou do světa outdoorových sportů. Navíc běh po lese je na měkkém podkladu, takže se šetří klouby. Naprostá většina orientačních běžců jsou vysokoškoláci. To ukazuje na to, že rozum je opravdu důležitý. Díky své variabilitě (každá trať je jiná, každý terén jiný) uspokojí i náročné osoby. Není to jen běhání na ovále, je to řešení rozličných situací, řešení "rébusů a hlavolamů" za běhu. Proto je tak snadné orientačnímu běhu propadnout (smích). Ještě mě napadlo, že se dají tréninky dělat různě zábavnou formou - jako krátké štafetky, různé druhy běhu ve dvojicích, kdy jen jeden má mapu a druhý se poté snaží nakreslit, kudy běželi. Mohou se na trati plnit úkoly...

Jakou má podle Tebe OB popularitu mezi sporty? Je to spíš rekreační, nebo závodní aktivita?

OB není olympijský sport, což znamená, že nemá takovou finanční podporu, jako jiné sporty. Na jednu stranu si ale myslím, že to má i své výhody, protože je hodně založen na dobrovolnosti a nadšení jednotlivých lidí. V ČR je okolo 10 tisíc zaregistrovaných členů. Na republikových závodech bývá něco přes 1000 lidí. Výhodou OB je, že se běhá od dětství do 100 let (smích). Na jedněch závodech se setkají různé věkové i výkonnostní

kategorie. Spousta lidí dělá OB rekreačně. Jezdí na závody a přihlásit se mohou do různých výkonnostních skupin. Takže každý si může najít to, co mu sedí. Je tedy krásné, že na společných závodech se setkají muži a ženy, děti a veteráni, elitní závodníci i rekreační sportovci. Často tedy jezdí celé rodiny společně.

A teď se zase vrátíme k Tobě. V tuto chvíli probíhá v Maďarském Miskolci mistrovství světa v OB. Jak jsi zatím spokojená se svými výsledky?

Zatím jsem běžela kvalifikaci krátké a klasické trati. V obou jsem postoupila, takže dobré. Dnes proběhlo finále krátké trati, kde jsem si vzhledem k loňské bronzové medaili dávala největší šance. Výsledky v letošní sezóně ale nebyly přes optimální přípravu dobré. Příčinu jsem odhalila bohužel až v červnu. Byla to anemie z nedostatku železa. Podařilo se mi ji vyřešit přípravky železa, ale chybí mi důležitá jistota do závodů. I to bude asi příčinou chyby na dnešní krátké trati, která mě posunula z průběžného čtvrtého místa na konečnou 12. pozici. Poběžím ještě štafety a klasickou trať, tak uvidíme (smích).

Jaké si kladeš cíle na tomto MS? A do budoucna?

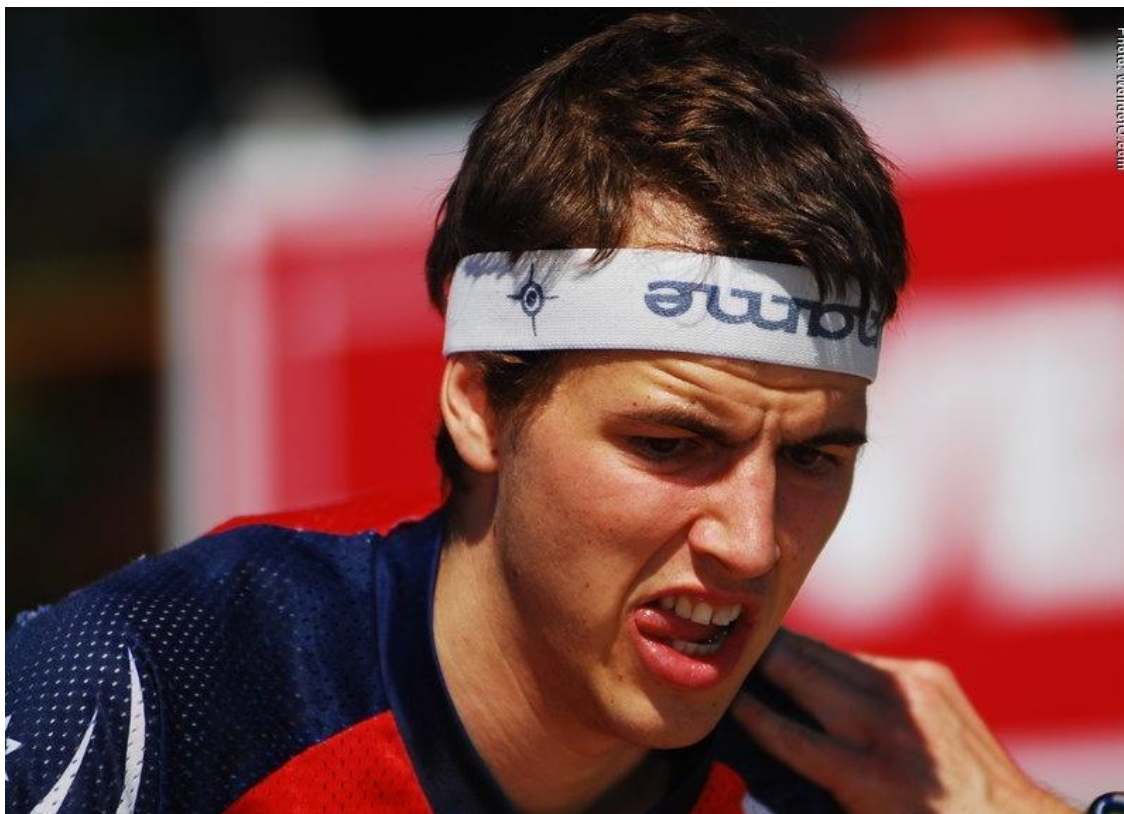
Letos máme velké šance ve štafetách. Tak snad se nám bude na všech třech úsecích dařit a nějaká medaile cinkne (smích). Na klasické trati bych se ráda umístila do šestého místa. A do budoucna? Příští rok je MS v Norsku, kde je absolutně odlišný terén, než je ten náš, kontinentální. Už jsme tam odběhali dvě soustředění a na další se chystáme, tak snad se nám podaří získat potřebné zkušenosti. Čeká mě ještě 1,5 roku studia, takže po tu dobu se ještě OB na vrcholové úrovni chci věnovat. A dál? To se uvidí. Záleží, jestli vydrží zdraví, motivace a jestli si seženu zaměstnání, při kterém bude možné kvalitně trénovat.

Díky za rozhovor a držím palce, ať z letošního MS nějaká ta medaile cinkne.

Příloha 2 Rozhovor s Janem (Betem) Procházkou

Jan (Bet) Procházka (narozen 11. 9. 1984 v Praze) je český reprezentant v orientačním běhu. Svou kariéru nastartoval v Sokole Dobřichovice a v současné době běhá za oddíl SK Praga Praha.

Největší úspěchy:

MS 2007 – štafety – 9. místo

MS 2008 – sprint – 7. místo

MS 2008 – štafety – 4. místo

ME 2008 – štafety – 5. místo

ME 2008 – sprint – 14. místo

MS juniorů 2004 – klasická trať – 4.
místo

MS juniorů 2004 – štafety – 2. místo

MČR 2006 – krátká trať – 1. místo

MČR 2007 – krátká trať – 6. místo

MČR 2007 – sprint – 3. místo

MČR 2008 – krátká trať – 2. místo

MČR 2008 – sprint – 2. místo

MČR 2009 – sprint – 3. místo

Orientáček běháš řadu let. Vzpomeneš si ještě na ten svůj úplně první?

Jasně, bylo to asi v 9 letech ve vesnici Mokrovraty u Dobříše a běžel jsem po fáborkách, ale víc si už fakt nepamatuju.

Jak ses k orientáku dostal?

V Dobřichovicích, kde bydlím, je klub orientačního běhu. S orientačním během začal můj starší brácha, a když skončil, poslal mě do oddílu jako náhradu. Já už u hledání lampiónů zůstal.

Kdy sis řekl, že má cenu běhat závodně a ne už jen tak pro radost?

Asi v šestnácti, když jsem si v orientáku našel spoustu kamarádů a trávil jsem s nima všechny víkendy. Rozhodnul jsem se závodění víc věnovat a trénovat i v týdnu.

Jak zvládáš skloubit běh a školu?

To že jsem student, je vlastně důvod, proč se orientačnímu běhu stále věnuji na vrcholové úrovni. Na vysoké škole jsem pánem svého času a mám dost času na trénování. V neposlední řadě jsem i členem vysokoškolského sportovního centra a ti mě podporují i finančně.

Když by člověk chtěl začít s OB, co je podle Tebe potřeba udělat?

To je asi největší problém současného orientačního běhu, jsme málo otevření veřejnosti. V současné době je nejlepší cestou, jak začít s OB, kontaktovat některý z oddílů v okolí bydliště. Nebo navštívit nějaký z open závodů pro veřejnost, které jsou organizovány v týdnu v Praze nebo Brně.

Kde se dají sehnat informace o chystaných OB pro veřejnost?

Tak to je pro mě těžká otázka. Takže informace jsou na internetu na stránkách www.orientacnibeh.cz. A zde je seznam všech závodů a při každém z nich je vypisována open kategorie. Navíc na stránkách jednotlivých oblastí je podrobné info o regionálních závodech.

Co bys řekl na to, kdyby se OB vyučoval na 2. stupni ZŠ v rámci hodin tělesné výchovy?

To by bylo ideální, seznámit děti s OB již na základní škole, aby jim tento sport nebyl cizí. Jenom souhlasím, ale na druhou stranu vím, že je to složité, jelikož k výuce OB je potřeba mapa a ta není u každé školy.

Když pomineme mapy, které se dají na objednávku udělat, myslíš, že je pro učitele složité udělat takovou hodinu?

Jo, určitě je to složitější než žákům hodit balón, aby si zahráli fotbal. Na druhou stranu by to mohlo být dvakrát do roka zajímavé zpestření hodin tělocviku. Stačí akorát ráno postavit na mapu 10 kontrol a odpoledne je sebrat.

Má podle Tebe orient'ák dětem co dát?

Přínejmenším by je měl naučit jak zorientovat mapu na sever a jak nastavit azimut. Tyto aktivity budou potřebovat i v normálním životě, i když kdo ví v době GPS...

Jakou má podle Tebe OB popularitu mezi sporty? Je to spíše rekreační, nebo závodní aktivita?

Já OB vidím jako závodní aktivitu, kde jde o vteřiny, ale jsem si vědom toho, že u veřejnosti má šanci spíše image rekreační aktivity na víkend. Ideální by bylo image závodní aktivity pro mládež a rekreační aktivity pro veterány...

V tuto chvíli probíhá v Maďarském Miskolci mistrovství světa v OB. Jak jsi zatím spokojen se svými výkony?

Zatím jsem hodně nespokojenej, jelikož mě diskvalifikovali na middlu z 13. místa. Ale mám šanci vše vylepšit zítra ve štafetách a v neděli na longu!

Jaké si ještě kladeš cíle na tomto MS? A co do budoucna?

Na MS chci být jednou do desítky v individuálním závodě a na bedně ve štafetách. A do budoucna chci určitě ještě dovézt nějakou tu medaili z MS, ale hlavně si chci závodění užít a bavit se tím.

Díky moc za rozhovor a držím palečky, ať Ti ještě v Maďarsku nějaká medaile zacinká.

Příloha 3 Dotazník pro děti č. 1.

1) Slyšel (a) jsi někdy o orientačním běhu?

Ano

Ne*

*pokud ne, pokračuj na otázku číslo 5

2) Odkud víš o orientačním běhu?

a. Z televize

b. Z tisku

c. Z internetu

d. Z rádia

e. Od známých

f. Odjinud -> odkud? _____

1) Jaké znáš druhy orientačních běhů?

2) Zkusil jsi někdy orientační běh?

Ano*

Ne

*pokud ano, jaký?

3) (pouze pro ty, kteří odpověděli ne na otázku č. 1)

Co si představíš pod pojmem orientační běh?

4) Jsi chlapec

Dívka

5) Do jaké třídy chodíš?

6) Jaký je tvůj věk?

Příloha 4 Dotazník pro děti č. 2

a) Líbila se ti hra?

Ano spíše ano nevím spíše ne ne

b) Co bylo pro tebe nejtěžší?

a) Orientace v mapě

b) Pamatovat si cestu

c) Běh

d) Neshlukovat se s ostatními

a) Chtěl(a) bys do hodin tělesné výchovy zařadit orientační hry?

Ano spíše ano nevím spíše ne ne

b) Je pro tebe orientační hra zajímavější než klasická hodina tělesné výchovy?

Ano spíše ano nevím spíše ne ne

c) Dokážeš si představit lepší náplň hodin tělesné výchovy než orientační hry?

Ano spíše ano nevím spíše ne ne

d) Myslíš, že díky orientačnímu běhu rozvíjíš tyto vlastnosti?

Psychická odolnost	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Spolupráce	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Vytrvalost	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Soutěživost	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Orientace	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Samostatnost	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
Komunikace	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne

Příloha 5 Dotazník pro vyučující

1) Znáte orientační běh?	Ano	Ne
2) Zúčastnil (a) jste se někdy orientačního běhu?	Ano	Ne
3) Podílel (a) jste se někdy na organizaci OB?	Ano	Ne
4) Líbila se Vám hra?		
	Ano	spíše ano
	nevím	spíše ne
		ne
5) Zařadila byste podobné aktivity do hodin tělesné výchovy?		
	Ano	spíše ano
	nevím	spíše ne
		ne
6) Myslíte si, že mají orientační hry dětem co dát oproti jiným sportům?		
	Ano	spíše ano
	nevím	spíše ne
		ne
7) Zařadil (a) byste orientační hry do svých hodin tělesné výchovy?		
	Ano	spíše ano
	nevím	spíše ne
		ne
8) Byl (a) byste ochotný(á) pořádat orientační hry pro děti i mimo školu?		
	Ano	spíše ano
	nevím	spíše ne
		ne
9) Jste	muž	
	žena	

Příloha 6 Fotografie ZŠ Černošice-Mokropsy

